

Hallituksen esitys eduskunnalle kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä sekä laiksi pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta sekä laiksi eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan.

Pöytäkirjan tarkoituksena on vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan sekä korostaa valtioiden velvollisuutta ryhtyä tehokkaiisiin toimiin kidutuksen ehkäisemiseksi. Pöytäkirjalla luodaan järjestelmä, jonka puitteissa riippumattomat kansainväliset ja kansalliset valvontaelimet tarkastavat säännöllisesti paikkoja, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirjalla on perustettu kansainvälinen kidutuksen vastaisen komitean alakomitea. Pöytäkirja velvoittaa sopimusvaltion perustamaan tai nimeämään yhden tai useamman riippumattoman kansallisen valvontaelimen taikka edelleen ylläpitämään sellaista.

Sopimusvaltion on sallittava kansainvälisen alakomitean ja kansallisen valvontaelimen tarkastukset kaikkiin sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa viranomaisen määräyksen nojalla tai keho-

tuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella pidetään taikka voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirja on tullut kansainvälisesti voimaan kesäkuussa 2006.

Suomen osalta pöytäkirja tulee voimaan kolmenkymmenen päivän kuluttua ratifioimiskirjan tallettamisesta. Ratifioimiskirja on tarkoitettu tallettaa mahdollisimman pian kansallisen ratifiointipäätöksen jälkeen.

Esitykseen sisältyy kaksi lakiehdotusta. Ensimmäinen koskee pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamista ja pöytäkirjan soveltamista ja toinen eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamista. Jälkimmäisessä ehdotetaan eduskunnan oikeusasiamiestä nimeäväksi pöytäkirjan tarkoittamaksi kidutuksen vastaiseksi kansalliseksi valvontaelimeksi. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana kuin pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan. Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain laillisuusvalvontaan kuuluvia tarkastuksia koskevan säännösmuutoksen on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT).....	4
2.2 Vapaudenmenetyksen toimeenpano Suomessa.....	5
<i>Vapaudenmenetyksen määritelmä</i>	5
<i>Poliisin säilyttämät henkilöt</i>	5
<i>Vankeusrangaistukseen tuomitut sekä tutkintavangit</i>	6
<i>Vanginkuljetus</i>	7
<i>Ulkomaalaisten säilöönotto</i>	7
<i>Vapaudenmenetys rajavartiolaitoksessa</i>	8
<i>Vapaudenmenetys tullihallinnossa</i>	8
<i>Vapaudenmenetys puolustusvoimissa</i>	8
<i>Yksityisten järjestyksenvalvojen kiinni ottamat henkilöt</i>	9
<i>Yksityisten turvallisuuspalvelujen kiinni ottamat henkilöt</i>	10
<i>Psykiatriset hoitolaitokset</i>	10
<i>Ikääntyneiden hoitolaitokset</i>	11
<i>Kehitysvammaisten hoitolaitokset</i>	11
<i>Lastensuojelulaitokset</i>	11
<i>Sairaanhoitolaitokset</i>	11
2.3 Valvontaelimiä ja -viranomaisia koskeva kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö.....	12
<i>Eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri</i>	12
<i>Poliisi</i>	13
<i>Rikosseuraamuslaitos</i>	14
<i>Rajavartiolaitos</i>	14
<i>Tulli</i>	14
<i>Puolustusvoimat</i>	14
<i>Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto</i>	14
2.4 Valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattaminen Pohjoismaissa ja eräissä muissa maissa .	15
<i>Ruotsi</i>	15
<i>Tanska</i>	16
<i>Norja</i>	17
<i>Eräät muut maat</i>	17
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	17
3.1 Tavoitteet.....	17
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	18
4.3 Vaikutukset yksilön asemaan.....	18
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	18
5 ASIAN VALMISTELU.....	19
5.1 Sopimusneuvottelut.....	19

5.2	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	19
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	20
1	PÖYTÄKIRJAN SISÄLTÖ JA SEN SUHDE SUOMEN LAINSÄÄDÄNTÖÖN	20
	I osa. 1–4 artikla. Yleiset periaatteet	20
	II osa. 5–10 artikla. Alakomiteaa koskevat muodolliset vaatimukset	21
	III osa. 11–16 artikla. Alakomitean toimivalta	21
	IV osa. 17–23 artikla. Kansallista valvontaelintä koskevat määräykset	23
	V osa. 24 artikla. Selitykset	26
	VI osa. 25–26 artikla. Rahoitusta koskevat määräykset	26
	VII osa. 27–37 artikla. Loppumääräykset	26
2	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	27
2.1	Laki kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta	27
2.2	Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta	28
3	VOIMAANTULO	30
4	EDUSKUNNAN SUOSTUMUKSEN TARPEELLISUUS JA KÄSITTELYJÄRJESTYS	30
4.1	Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	30
4.2	Käsittelyjärjestys	31
	LAKIEHDOTUKSET	33
	kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta	33
	eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta	35
	LIITE	37
	RINNAKKAISTEKSTIT	37
	eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta	37
	SOPIMUSTEKSTI	41

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus on tehty New Yorkissa 10 päivänä joulukuuta 1984 ja se on tullut Suomessa voimaan vuonna 1989 (SopS 59–60/1989). Yleissopimuksella on syyskuun 2012 lopussa 153 sopimuspuolta.

Yleissopimuksen täytäntöönpanoa valvoo Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kidutuksen vastainen komitea. Sopimusvaltiot toimittavat komitealle määräajoin selvityksen sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta. Vierailut sopimusvaltion alueelle eivät kuulu komitean toimivaltaan.

Vuosina 1992–2002 yleissopimukseen neuvoteltiin YK:n ihmisoikeustoimikunnassa valinnainen pöytäkirja. Sen tarkoituksena on vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan sekä korostaa valtioiden velvollisuutta ryhtyä tehokkaisiin toimiin kidutuksen ehkäisemiseksi. Kidutus ja mainittu muu kohtelu tai rangaistus ovat kiellettyjä tekoja ja vakavia ihmisoikeusloukkauksia. Niiden tehokas ehkäiseminen edellyttää koulutusta sekä erilaisten lainsäädännöllisten, hallinnollisten, oikeudellisten ja muiden toimenpiteiden yhdistelmää. Vapautensa menettäneiden henkilöiden kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua voidaan ehkäistä myös laitoksiin tehtävillä säännöllisillä tarkastuksilla.

Pöytäkirjalla on perustettu kidutuksen vastaisen komitean kansainvälinen alakomitea, joka toimii kansainvälisenä ennaltaehkäisevänä valvontaelimenä. Sen tehtävänä on ehkäistä ennalta kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta ja hoitaa sille pöytäkirjassa tätä tarkoitusta varten määrätyt tehtävät. Alakomitea tekee tarkastuksia sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa viranomaisen antaman määräyksen nojalla, viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirjassa edellytetään myös, että sopimusvaltio perustaa tai nimeää yhden tai useamman riippumattoman kansallisen valvontaelimen tai edelleen ylläpitää sellaista. Kansallisen valvontaelimen tehtävänä on ennalta ehkäistä kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua tarkastamalla säännöllisesti paikkoja, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä. Vapaudenmenetyksen tulee perustua joko viranomaisen antamaan määräykseen taikka viranomaisen kehotukseen, suostumukseen tai myötävaikutukseen.

Kansalliselle valvontaelimelle tulee antaa valtuudet tarkastaa mainittuja paikkoja säännöllisesti. Kansallisen valvontaelimen tulee voida antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta yleissopimuksessa kiellettyä toimintaa. Sen tulee myös voida antaa ehdotuksia ja lausuntoja olemassa olevasta tai suunnitellusta lainsäädännöstä.

2 Nykytila**2.1 Euroopan neuvoston kidutuksen vastainen komitea (CPT)**

Kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen estämiseksi tehty eurooppalainen yleissopimus (SopS 16–17/1991, jäljempänä eurooppalainen yleissopimus) avattiin allekirjoitettavaksi Strasbourgissa 26 päivänä marraskuuta 1987. Se tuli kansainvälisesti voimaan 1 päivänä helmikuuta 1989. Suomi ratifioi yleissopimuksen 20 päivänä joulukuuta 1990 ja se tuli Suomen osalta voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1991. Kaikki Euroopan unionin 27 jäsenvaltiota ovat ratifioineet tämän yleissopimuksen.

Eurooppalaisella yleissopimuksella perustettiin eurooppalainen komitea kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun taikka rangaistuksen estämiseksi (European Committee for the Prevention of Torture, CPT).

CPT tekee vierailuja sopimusvaltioiden alueille. Niiden tarkoituksena on vahvistaa vapaudenriiston kohteeksi joutuneiden henkilöiden suojelemista kidutukselta ja epäinhimilliseltä tai halventavalta kohtelulta tai rangaistukselta. Sopimusvaltioiden tulee sallia CPT:n tarkastuskäynnit kaikkiin lainkäyttövaltaansa kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään viranomaisen toimesta vapautensa menettäneitä henkilöitä. CPT:n jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan ja ovat riippumattomia ja puolueettomia.

Sopimusvaltion tulee taata CPT:lle eurooppalaisessa yleissopimuksessa mainitut edellytykset sen tehtävien hoitamista varten. CPT:lle on taattava muun muassa pääsy sopimusvaltion alueelle ja oikeus rajoittamattomaan liikkumiseen siellä samoin kuin rajoittamaton oikeus päästä kaikkiin sellaisiin paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, sekä liikkua niissä rajoituksetta.

Käytännössä CPT tekee tarkastuskäyntejä vankiloissa, poliisiasemilla, mielisairaaloissa ja maahan tulleiden ulkomaalaisten säilöönottotiloissa. Se on laajentanut tarkastustoimintaansa myös vanhusten ja kehitysvammaisten hoitolaitoksiin sekä muihin sosiaalihuoltolaitoksiin. Tarkastusten yhteydessä CPT keskustelee laitoksen henkilökunnan sekä vapautensa menettäneiden henkilöiden kanssa. Lisäksi se kuulee vierailullaan kansalaisjärjestöjä.

CPT:n raportti suosituksineen lähetetään luottamuksellisena kyseisen sopimusvaltion hallitukselle, joka voi julkaista sen, kuten tavallisesti tapahtuukin. Jos sopimusvaltio ei suostu yhteistyöhön tai kieltäytyy parantamasta vapautensa menettäneiden henkilöiden tilannetta CPT:n esittämien suositusten perusteella, CPT voi antaa asian johdosta julkisen lausunnon.

Suomi on eurooppalaisen yleissopimuksen ratifioidessaan jo sitoutunut merkittävilta osin samanlaisiin kansainvälisiin velvoitteisiin kuin mitä nyt käsiteltävän pöytäkirjan ratifiointi edellyttää.

Sopimusvaltion velvoitteesta sallia CPT:n käynnit kaikissa niissä paikoissa, joissa pidetään viranomaisen toimesta vapautensa menettäneitä henkilöitä, on määrätty eurooppalaisen yleissopimuksen 2 artiklassa. Edelleen

sopimusvaltion velvoite antaa CPT:lle kaikki sen tarvitsemat tiedot sisältyy eurooppalaisen yleissopimuksen 8 ja 9 artiklaan. Samankaltaiset määräykset sisältyvät myös nyt käsiteltävänä olevan pöytäkirjan 4, 12 ja 14 artiklaan.

CPT on käynyt Suomessa neljä kertaa: vuosina 1992, 1998, 2003 ja 2008. Sen toiminta on keskeinen osa vapautensa menettäneiden henkilöiden eurooppalaista ihmisoikeuksien valvontajärjestelmää ja vakiintunutta myös Suomessa. Eurooppalaiseen yleissopimukseen sisältyvien määräysten ja niiden soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella nyt käsiteltävän pöytäkirjan ratifiointiin ei näytä liittyvän erityisiä ongelmia. On kuitenkin todettava, että eurooppalaiseen yleissopimukseen ei sisälly määräyksiä kansallisesta valvontaelimestä, joten tämä kysymys tulee pöytäkirjan suhteen ratkaista erikseen.

2.2 Vapaudenmenetyksen toimeenpano Suomessa

Vapaudenmenetyksen määritelmä

Pöytäkirjassa vapaudenmenetyksellä tarkoitetaan kaikenlaista säilöönottoa tai vangitsemista taikka henkilön asettamista julkisen tai yksityisen valvonnan alaiseksi lainkäyttö-, hallinto- tai muun viranomaisen määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella ilman mahdollisuutta vapautua omasta tahdostaan.

Seuraavassa selostetaan sitä keskeistä kansallista lainsäädäntöä, jonka nojalla henkilö vastoin omaa tahtoaan voidaan ottaa kiinni ja pitää säilössä tai muuten määrätä hänet vapaudenmenetyksestään.

Poliisin säilyttämät henkilöt

Rikosperusteinen vapaudenmenetyksessä voi perustua pakkokeinolain (450/1987) säännöksiin kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta. Lain 1 luvun 2 ja 6 §:ssä säädetään esitutkintaviranomaisen toteuttamasta henkilön pidättämisestä rikosepäilyn vuoksi ja pidättämiseen oikeutetusta virkamiehestä. Rikoksesta epäillyn vangitsemisesta säädetään 1 luvun 8 ja 9 §:ssä. Pidätettyä koskeva

vangitsemisvaatimus on otettava käsiteltäväksi viimeistään neljän vuorokauden kulu-
tua kiinniottamisesta (14 §). Vangitsemisesta
päättävän tuomioistuimen on asetettava mää-
räaika, jonka kuluessa syyte on nostettava
(21 §). Määräaika voidaan syyttäjän pyyn-
nöstä pidentää.

Esitutkintalaissa (449/1987) on säännöksiä
henkilön läsnäolovelvollisuudesta esitutkin-
nassa. Lain 21 §:n mukaan muu kuin rikok-
sesta epäilty on velvollinen olemaan läsnä
enintään kuusi tuntia kerrallaan. Epäilty, jota
ei ole pidätetty tai vangittu, on puolestaan
velvollinen olemaan läsnä kerrallaan enin-
tään 12 tuntia. Jos pakkokeinolain 1 luvun
3 §:n edellytykset täyttyvät, epäillyn läsnä-
olovelvollisuus on enintään 24 tuntia.

Henkilö voidaan ottaa kiinni myös poliisi-
lain (493/1995) nojalla hänen suojaamiseksi-
seen (11 §, 14 §). Lisäksi poliisilla on oikeus
ottaa kiinni etsintäkuulutettu, joka toimival-
taisen viranomaisen antaman kuulutuksen
mukaan on vangittava tai otettava säilöön
(12 §). Kiinniotto on mahdollista myös
eräissä muissa tilanteissa (19 ja 20 §).

Poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelus-
ta annettua lakia (841/2006) sovelletaan poli-
isin säilyttämien tutkintavankien, pidätetty-
jen ja kiinniotettujen kohteluun.

Poliisilla on kiinniotettujen ja pidätettyjen
säilytykseen tarkoitettuja lukittavia tiloja joi-
kaisessa 24 poliisilaitoksessa vähintään yksi.
Poliisilaitoksiin kuuluu useita poliisiasemia.
Tutkintavankien säilytystiloja voi siten yhtä
poliisilaitosta kohden olla useita. Tutkinta-
vankien säilyttäminen poliisivankiloissa on
pääsääntöisesti lyhytaikaista. Suurin osa tut-
kintavangeista sijoitetaan vankiloihin. Vuon-
na 2011 tutkintavankeja säilyttäviä poliisi-
vankiloita oli 42.

Poliisin tulostietojärjestelmän tietojen mu-
kaan poliisi ja muut lainvalvontaviranomaiset
tekivät vuonna 2011 yhteensä 126 211 henki-
lön kiinniottoa tai pidättämistä. Toimenpi-
teistä 78 234 oli poliisilakiin perustuvia päih-
tyneen säilöönottoja, joissa kysymys on hen-
kilön tai hänen ympäristönsä turvallisuuden
varmistamisesta. Muissa toimenpiteissä oli
lähes aina kysymys rikoksen esitutkinnasta.
Keskeisiä henkilön vapautteen liittyviä pak-
kokeinoja ovat rikoksesta epäillyn kiinniotto
ja pidättäminen. Vuonna 2011 rikoksesta

epäiltyjen kiinniottoja oli 35 144 tapausta,
pidätettyjen säilöönottoja oli 10 527 ja muita
kiinniottoja 2 306.

Pakkokeinolain 1 luvun 22 §:n 1 momentin
mukaan syytteen ensimmäisenä oikeusastee-
na käsittelevän tuomioistuimen on otettava
rikoksesta epäiltyä koskeva vangitsemisasi-
tuomion antamiseen asti uudelleen käsiteltä-
väksi viipymättä ja jos vangittu sitä pyytää,
viimeistään neljän vuorokauden kuluttua
pyynnön esittämisestä. Vangitsemisasi-
aia ei kuitenkaan tarvitse ottaa uudelleen käsiteltä-
väksi aikaisemmin kuin kahden viikon kulu-
essa asian edellisestä käsittelystä.

Oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 33 §:ssä
säädetään tuomioistuimeen tuotavaksi määrä-
tyn asianosaisen tai kuultavan ja 17 luvun
36 §:ssä tuotavaksi määrätyn todistajan säi-
löönnotosta.

Eduskunta on maaliskuussa 2011 hyväksy-
nyt esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön
uudistuksen. Uudistetut esitutkintalaki
(805/2011) ja pakkokeinolaki (806/2011) tu-
levat voimaan vuoden 2014 alussa, samoin
kuin muutokset poliisin säilyttämien henki-
löiden kohtelusta annettuun lakiin
(807/2011), tutkintavankeuslakiin (808/2011)
sekä vankeuslakiin (809/2011). Kiinniotta-
mista, pidättämistä ja vangitsemista koskevat
säännökset säilyvät pääosin ennallaan, mutta
vangitsemisasioiden tuomioistuinkontrollia
koskevia säännöksiä on täsmennetty ja kes-
keisimmistä pakkokeinojen käytössä sovel-
lettavista periaatteista (suhteellisuusperiaate,
vähimmän haitan periaate ja hienotuntei-
suusperiaate) on otettu säännökset pakkokei-
nolakiin. Uudistuksella pyritään myös laajen-
tamaan matkustuskiellon käyttöä vapauden-
menetyksen vaihtohtona (HE 222/2010 vp,
s. 263). Uudistus sisältää myös useita vapau-
tensa menettäneen henkilön oikeusturvaa pa-
rantavia toimenpiteitä. Muun muassa mah-
dollisuutta kannella vangitsemista koskevasta
päätöksestä on laajennettu.

Vankeusrangaistukseen tuomitut sekä tutkin- tavangit

Rikoslain 2 c luvun 1 §:n (780/2005) mu-
kaan vankeusrangaistuksen sisältönä on va-
pauden menetys tai rajoittaminen. Vankeus-
laki (767/2005) sisältää säännökset vankeus-

rangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanosta. Tutkintavankeuslakia (768/2005) sovelletaan tutkintavankeuden toimeenpanoon. Poliisin tiloissa säilytettävien tutkintavankien kohtelussa sovelletaan poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettua lakia (841/2006).

Rikosseuraamuslaitoksesta annetun lain (953/2009) 1 §:n mukaan rangaistusten täytäntöönpanoa ja tutkintavankeuden toimeenpanoa varten on oikeusministeriön alainen Rikosseuraamuslaitos, jonka toimialueena on koko maa. Rikosseuraamuslaitoksen muodostavat keskushallintoyksikkö, kolme täytäntöönpanoaluetta ja terveydenhuoltoyksikkö. Se on vuodesta 2010 lukien jakaantunut kolmeen täytäntöönpanoalueeseen, joita ovat Etelä-Suomen, Länsi-Suomen ja Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueet. Rikosseuraamusalueilla toimivat arviointikeskus, vankilat ja yhdyskuntaseuraamustoimistot.

Suomessa on 1 päivänä lokakuuta 2012 yhteensä 15 suljettua vankilaa, 12 avolaitosta (Vanajan vankilassa ja Satakunnan vankilassa kaksi osastoa), kaksi vapauttamisyksikköä sekä kolme avolaitososastoa. Yksi avolaitoksista, Haminan vankila, lopettaa toimintansa vuoden 2013 alussa.

Vuonna 2011 Suomessa oli keskimäärin 3 262 vankia. Syyskuussa 2012 vankeja oli kirjossa yhteensä 3 196. Heistä suurin osa (2 489 henkilöä) oli vankeusvankeja. Sakon muuntorangaistusta suorittavia vankeja oli 57 ja tutkintavankeja 650. Valvotussa koevapaudessa oli 172 vankia. Tutkintavankeja säilytetään myös poliisin tiloissa, missä heitä oli 74 henkilöä syyskuussa 2012. Naisvankeja oli 229 eli noin seitsemän prosenttia kaikista vangeista. Ulkomaalaisia vankeja oli vankiloissa syyskuussa 2012 yhteensä 482. Nuoria ja alaikäisiä vankeja oli vähän: alle 18-vuotiaita oli kuusi ja 18–20-vuotiaita 78.

Vanginkuljetus

Vankien kuljetuksista huolehtivat Rikosseuraamuslaitos ja poliisiviranomaiset. Vankien kuljetuksista säädetään vankien kuljetuksesta annetussa laissa (220/1925) ja vanginkuljetusasetuksessa (165/1954). Lainsäädännön uudistaminen on vireillä.

Lähtökohtaisesti Rikosseuraamuslaitoksen hoitama vanginkuljetus järjestetään joko aikataulunmukaisena, tiettyihin vanginkuljetusreitteihin perustuvana kuljetuksena, tai yksittäisinä kuljetuksina. Aikataulunmukainen kuljettaminen suoritetaan joko VR:n ja Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyönä toteuttavana raideliikenteenä, jossa kulkuvälineinä ovat henkilöliikenteen juniin liitettävät vankivaunut, tai Rikosseuraamuslaitoksen järjestämänä linja-autokuljetuksena. Viime vuosina Rikosseuraamuslaitoksen tehtävänä olevassa vanginkuljetuksessa on aikaisemmin junalla suoritettuja kuljetuksia yhä enemmän korvattu linja-autoilla, mikä on nopeuttanut kuljetuksia.

Rikosseuraamuslaitoksen suorittamissa tuomioistuinkuljetuksissa vangit viedään tuomioistuimessa vankien säilytystiloihin. Vangin kuljettamisesta vastaava vartija huolehtii vangin valvonnasta myös tuomioistuimessa odotuksen ja asian käsittelyn ajan. Poliisin vastatessa kuljetuksesta menettely on pääsääntöisesti sama. Kuljetusta hoitavat poliisimiehet vastaavat myös tuomioistuinkäsittelyn aikaisesta valvonnasta.

Kiireelliset terveydenhuollon kuljetukset hoidetaan ambulanssikuljetuksina ja niissä valvonta hoidetaan tilanteen mukaan.

Poliisin tulostietojärjestelmien mukaan poliisilla on vuosittain yli 5 000 vanginkuljetustehtävää. Yksi vanginkuljetus tuomioistuimeen kestää vartioimisineen pääkaupunkiseudulla keskimäärin yhden henkilötyöpäivän. Muualla maassa tehtäväsidonnaisuus on vieläkin suurempi.

Ulkomaalaisten säilöönotto

Ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n mukaan ulkomaalainen voidaan lain 118–120 §:ssä tarkoitettujen turvaamistoimien sijasta määrätä otettavaksi säilöön, jos 121 §:ssä säädetyt edellytykset säilöönnotolle täyttyvät. Säilöön otettujen kohtelua sääntelee laki säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä (116/2002). Käytännössä pääosa säilöönotoista liittyy maasta poistamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon turvaamiseen.

Vuonna 2011 tehtiin yhteensä 1 152 ulkomaalaisen säilöön ottamista koskevaa päätös-

tä. Ainoa ulkomaalaisten säilöönottoyksikkö sijaitsee Metsälän vastaanottokeskuksen yhteydessä Helsingissä. Sen kapasiteetti on 40 henkilöä. Vuonna 2011 säilöönottoyksikköön rekisteröitiin 460 uutta asiakasta. Heistä 88,3 prosenttia oli miehiä ja 11,7 prosenttia naisia. Alaikäisiä oli 17. Näistä ilman huoltajaa oli neljä. Ilman huoltajaa tulleiden keski-ikä oli 16,7 vuotta. Keskimäärin yhden henkilön säilöönotto kesti 31,1 vuorokautta. Pisin säilöönotto kesti 150 vuorokautta, lyhin alle yhden vuorokauden. Säilöönottettujen kansalaisuuksia oli yhteensä 69.

Ulkomaalaislain 123 §:n 3 momentin mukaan säilöön otettu ulkomaalainen on mahdollisimman pian sijoitettava säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa tarkoitettuun säilöönottoyksikköön. Säilöön otettu ulkomaalainen tulisi vain poikkeuksellisesti sijoittaa poliisin pidätystiloihin. Säilöönottoyksikön kapasiteetin riittämättömyyden vuoksi ulkomaalaislain nojalla säilöön otettuja henkilöitä joudutaan kuitenkin säilyttämään poliisin tiloissa. Kansainväliset ihmisoikeusvalvontaelimet ovat toistuvasti kiinnittäneet tilanteeseen huomiota ja suosittaneet säilöönottokapasiteetin lisäämistä.

Vapaudenmenetys rajavartiolaitoksessa

Rajavartiolain (578/2005) 41 §:n mukaan rajavartiomiehen toimivaltuuksista toimialallaan rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteen saattamiseksi on vapautteen kohdistuvien pakkokeinojen osalta voimassa, mitä poliisimiehen toimivaltuuksista ja niiden käytöstä samassa tarkoituksessa säädetään poliisilaissa, esitutkintalaissa ja pakkokeinolaissa tai muualla lainsäädännössä.

Rajavartiolain 36 §:n 2 momentin mukaan rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka kieltäytyy antamasta säännöksen 1 momentissa tarkoitettuja henkilö- ja tavoitettavuustietoja tai antaa siinä tarkoitettuja seikoista todennäköisesti virheellisen tiedon. Kiinniotettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat tiedot on saatu, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta.

Lisäksi lain 37 §:n mukaan rajavartiomiehellä on oikeus ottaa kiinni henkilö, joka toimivaltaisen viranomaisen antaman kuulutuksen mukaan on otettava kiinni, pidätettävä tai vangittava taikka otettava säilöön. Saman säännöksen perusteella kiinniotettu henkilö on viipymättä toimitettava poliisin huostaan, jollei häntä ole päästettävä heti vapaaksi.

Lain 8 luvussa on säädetty vapautensa menettäneen henkilön kohtelusta rajavartiolaitoksessa. Luvussa on säännökset muun muassa henkilöiden kuljettamisesta, luovuttamisesta poliisille sekä säilytystiloista. Rajavartiolaitoksella on viisi rikoksesta epäiltyjen väliaikaista säilytystä.

Vapaudenmenetys tullihallinnossa

Tullilain (1466/1994) 43 § 2 momentin mukaan tullimiehellä on tulliviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa sama oikeus pakkokeinojen käyttämiseen kuin poliisilla on poliisiviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa. Pidättämiseen oikeutetut tullimiehet on määritelty pakkokeinolain 1 luvun 6 §:n 3 kohdassa.

Tullilain 43 a §:ssä säädetään, että tulliviranomaisten säilyttämien pidätettyjen ja kiinni otettujen henkilöiden kohteluun sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään. Lisäksi tullilain 43 § sisältää säännökset siitä, mikä tullin virkanimikkeen tai virka-aseman mukainen virkamies vastaa poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa tarkoitetuista poliisin virka-asemassa olevalle poliisimiehelle määrätyistä eräistä tehtävistä.

Tällä hetkellä tullin vastuulla ei ole pidätettyjen tai kiinni otettujen säilytystiloja, vaan tullilla toimittaa tutkimissaan rikosjutuissa kiinni otetut ja pidätetyt poliisin säilytettäväksi.

Vapaudenmenetys puolustusvoimissa

Sotilaskurinpitolain (331/1983) 2 §:n mukaista arestia tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta.

Lain 16 ja 17 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa laissa tarkemmin määritellyt sotilasesimiehet voivat ottaa kiinni ja pidättää rikoslain 45 luvun (sotilasrikokset) alaisen henkilön. Edel-

lytyksenä on, että kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen taikka palauttaminen vaatii sotilasrikoksesta tavatun tai todennäköisin syin epäillyn kiinniottoa tai pidättämistä. Lisäksi tällainen henkilö saadaan ottaa kiinni, jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen.

Myös rikoslain 45 luvun alainen tuntematon henkilö voidaan ottaa kiinni, jos hän kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja laissa erikseen luetelluille sotilaille tai jos hän antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 19 §:n nojalla vartio- tai päivystystehtävää suorittavalla virkamiehellä on tietyin edellytyksin oikeus ottaa kiinni ja poistaa henkilö puolustusvoimien alueelta. Muu kiinni otettu kuin rikoslain 45 luvun alainen henkilö on viipymättä luovutettava poliisille. Sama koskee rikoslain 45 luvun alaista henkilöä, joka on syyllistynyt muuhun kuin sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettuun rikokseen. Jollei kiinni otettua voida luovuttaa poliisille viimeistään kuuden tunnin kuluttua kiinniottamisesta, on hänet päästettävä heti vapaaksi.

Aluevalvontalain (755/2000) 27 §:n 2 momentin mukaan mainitun lain 23 §:n 1 momentissa tarkoitettulla aluevalvontaviranomaisella (sotilas-, rajavartio-, poliisi- ja tulliviranomaiset) on oikeus ottaa kiinni se, joka kieltäytyy antamasta tietoja nimestä, henkilötunnuksesta tai, jos henkilötunnusta ei ole, syntymäajasta ja kansalaisuudesta sekä paikasta, josta hän on tavoitettavissa tai antaa todennäköisesti virheellisen tiedon; taikka jonka kiinniottaminen on tarpeen alueloukkauksen jatkamisen estämiseksi tai selvittämiseksi. Kiinni otettu on päästettävä vapaaksi heti, kun tarvittavat edellä tarkoitettut tiedot on saatu tai alueloukkauksen jatkamisen estämisen tarkoitus on saavutettu. Kiinni otettu on kuitenkin päästettävä vapaaksi viimeistään 24 tunnin kuluttua kiinniottamisesta, jollei häntä pidätetä siten kuin pakkokeino-laissa säädetään.

Puolustusvoimien joukko-osastoissa oli vuonna 2010 yhteensä 20 vapautensa menettäneiden säilyttämiseen tarkoitettua tilaa.

Pakkokeinoja puolustusvoimien joukko-osastoissa on vuosina 2004–2010 käytetty siten, että keskimäärin 300 henkilöä vuodessa on kiinni otettu ja keskimäärin 15 henkilöä vuodessa pidätetty sotilaskurinpitolain nojalla. Vangittuja ei vuosina 2004–2010 ole puolustusvoimien tiloissa ollut lainkaan. Arestirangaistuksen suorittaminen mainitulla ajankaksella on ollut erittäin harvinaista eikä tapauksia ole ollut edes yhtä vuosittain.

Yksityisten järjestyksenvalvojen kiinni otamat henkilöt

Järjestyksenvalvoista säädetään järjestyksenvalvoista annetussa laissa (533/1999). Lain 2 §:n (104/2007) mukaan järjestyksenvalvojan tehtävänä on ylläpitää järjestystä ja turvallisuutta sekä estää rikoksia ja onnettomuuksia toimialueellaan. Toimialueella tarkoitetaan tilaisuutta tai paikkaa, jonne järjestyksenvalvoja on 1 §:n nojalla asetettu. Toimialueet käsittävät yleiset kokoukset ja yleisötilaisuudet (kokoontumislaki, 530/1999), majoitus- ja ravitsemusliikkeet (majoitus- ja ravitsemusliikkeistä annettu laki, 308/2006), leirintäalueet (ulkoilulaki, 606/1973), matkustaja-alukset (merityösopimuslaki, 756/2011) sekä kauppakeskukset, liikenneasemat ja joukkoliikenteen kulkuneuvot (järjestyslaki, 612/2003).

Lain 7 §:n mukaan järjestyksenvalvojalla on oikeus poistaa toimialueeltaan henkilö, joka päihtyneenä häiritsee siellä järjestystä tai muita henkilöitä; joka uhkaavasti esiintyen, meluamalla tai väkivaltaisuudella häiritsee järjestystä tai vaarantaa turvallisuutta siellä; ja henkilö, joka huomautuksesta huolimatta jättää noudattamatta järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi annetun tarpeellisen käskyn. Jos paikalta poistaminen on ilmeisesti riittämätön toimenpide eikä häiriötä tai vaaraa voida muutoin poistaa, järjestyksenvalvojalla on oikeus ottaa henkilö kiinni, jos kiinniottaminen on välttämätöntä muille henkilöille tai omaisuudelle aiheutuvan vakavan vaaran torjumiseksi. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisin haltuun. Järjestyksenvalvojalla ei kuitenkaan ole oikeutta henkilön kiinniottamiseen kokoontumislain 1 §:n mukaisessa yleisessä kokouksessa.

Jos kiinniotettua ei voida viipymättä luovuttaa poliisille, järjestyksenvalvojalla on järjestyksenvalvojista annetun lain 7 §:n nojalla poliisin suostumuksella oikeus pitää hänet säilössä enintään neljä tuntia kiinniottamisesta, kuitenkin enintään siihen asti, kun tilaisuus on päättynyt ja yleisö poistunut tai kun kiinniottamisen peruste on muutoin lakannut. Lisäksi saman säännöksen mukaan merenkulussa aluksella kiinniotettu saadaan kuitenkin aluksen päällikön määräyksestä pitää säilössä, kunnes alus seuraavan kerran saapuu satamaan, jollei kiinniottamisen peruste ole sitä ennen lakannut.

Järjestyksenvalvojista annetun lain perusteella säilössä pidettävien kohteluun sovelletaan tiettyjä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetun lain (841/2006) säännöksiä. Järjestyksenvalvoja saa sijoittaa säilöön otetun vain sellaiseen järjestyksenvalvojan hallinnoimaan säilytystilaan, jonka poliisi on ennen tilaisuuden alkamista tarkastanut ja hyväksynyt. Järjestyksenvalvojan tulee laatia jokaisesta säilössä pidettävästä henkilöstä alikirjoitettu säilöönottoilmoitus. Säilöönottoilmoitus on toimitettava viipymättä tilaisuuden päättymisen jälkeen poliisille. Käytännössä kysymys on pääasiassa yleisötilaisuuksia varten pystytetyistä tilapäisistä säilytystiloista sekä aluksilla olevista tiloista.

Yksityisten turvallisuuspalvelujen kiinni ottamat henkilöt

Yksityisillä turvallisuuspalveluja harjoittavilla vartijoilla ei ole säilöönotto-oikeutta. Poikkeuksen muodostaa tilanne, jossa vartija on yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (282/2002) 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuna toimeksiannon vuoksi asetettu suorittamaan järjestyksenvalvojista annettuun lakiin perustuvaa järjestyksenvalvojan tehtävää.

Yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain 28 §:n 1 momentin mukaan vartijalla on oikeus poistaa henkilö vartioimisalueelta, jos poistettava ei noudata vartioimisalueen omistajan tai haltijan taikka tämän edustajan antamaa poistumiskehotusta, tai jos on ilmeistä, ettei poistettavalla ole oikeutta oleskella vartioimisalueella ja vartija on kehottanut häntä poistumaan.

Lain 28 §:n 2 momentin mukaan vartijalla on vartioimistehtävää suorittaessaan oikeus ottaa kiinni verekseltä tai pakenemasta tavattu rikoksenteijä, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta tai jos rikos on lievä pahoinpitely, näpistys, lievä kavallus, lievä luvaton käyttö, lievä moottorikulkuneuvon käyttövarkaus, lievä vahingonteko tai lievä petos. Vartija saa ottaa kiinni myös sen, joka on viranomaisen antaman etsintäkuulutuksen mukaan pidätettävä tai vangittava. Kiinniotettu on viipymättä luovutettava poliisille.

Psykiatriset hoitolaitokset

Mielenterveyslain (1116/1990) 2 luvun 8 §:n mukaisin edellytyksin henkilö voidaan määrätä tahdostaan riippumatta psykiatriseen sairaalahoitoon. Lain 3 luvun 15 §:n mukaisin edellytyksin voidaan rikoksesta syytetty ottaa mielentilatutkimusta varten sairaalaan ja pitää sairaalassa tahdostaan riippumatta. Lain 4 luvun 21 §:n (1066/2009) mukaisin edellytyksin tuomioistuimien voi määrätä henkilön säilytettäväksi vankilassa, kunnes päätös hänen psykiatrisen sairaanhoidon tarpeestaan on annettu Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvittettäväksi. Henkilön psykiatrisen sairaanhoidon tarpeen selvittämiseksi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos voi määrätä hänet enintään 30 päiväksi sairaalaan tutkitavaksi. Lain 4 luvun 22 §:ssä säädetään rangaistukseen tuomitsematta jätetyn hoidosta hänen tahdostaan riippumatta.

Psykiatrian erikoisalan laitoshoidossa oli vuoden 2010 aikana yhteensä 29 127 potilasta. Vuoden 2010 uusista potilaista lähes kolmasosa (31 prosenttia) oli sellaisia, joilla hoitoon tulotapana psykiatrian sairaansijalle oli tahdosta riippumatonta hoitoa koskeva lähe-

te. Psykiatrisiin hoitolaitoksiin kuuluvat valtion mielisairaalat (kaksi kappaletta), 20 sairaanhoitopiiriä sekä Ahvenanmaalla sijaitsevat 45 psykiatrista hoitolaitosta. Lisäksi psykiatrisiin hoitolaitoksiin kuuluvat terveyskeskusten erikoislääkärijohtoiset sairaalat tai yksiköt, joita on yhteensä seitsemän kappaletta, sekä psykiatrisen vankisairaalan kolme osastoa.

Ikääntyneiden hoitolaitokset

Ikääntyneiden ympärivuorokautista hoitoa annetaan vanhainkodeissa, tehostetussa palveluasumisessa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla. Vuonna 2010 ympärivuorokautisessa hoidossa oli yhteensä 49 571 henkilöä. Heistä arviolta 65 prosentilla on diagnosoitu vaikea tai keskivaikea muistisairaus. Muistisairaiden hoitolaitoksissa asuvien henkilöiden liikkumista joudutaan merkittävässä määrin rajoittamaan heidän oman turvallisuutensa vuoksi.

Ympäristöministeriön selvityksen mukaan laitos- tai palveluasumista tarvitsevien muistisairaiden määrän arvioidaan nousevan yli 90 000:een vuoteen 2040 mennessä (Ympäristöministeriön raportteja 16/2012, s. 9).

Muistisairaiden henkilöiden vapaudenmenetyksestä ei ole säädetty laissa. Asiaa koskeva lainvalmistelutyö on vireillä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Kehitysvammaisten hoitolaitokset

Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 32 §:n mukaan erityishuoltoa voidaan antaa henkilölle vasten tämän tahtoa, jos hänen huoltoaan ei muutoin voida järjestää ja hänen on syytä olettaa ilman huoltoa joutuvan vakavaan hengen- tai terveydenvaaraan tai jos hänen käytöksestään ja muista seikoista käy ilmi, että hän on vammaisuutensa vuoksi vaarallinen toisen henkilön turvallisuudelle ja välittömän erityishuollon tarpeessa. Kehitysvammaisten erityishuoltoa antavia laitoksia oli 18 kappaletta vuonna 2008. Vuonna 2010 laitoshoidossa oli noin 2 000 henkilöä. Tahdosta riippumattomassa hoidossa on vuosittain ollut 15–20 kehitysvammaista henkilöä. Vapautensa menettäneiden lukumäärä on mahdollisesti kuitenkin tätä suurempi, koska erityishuoltolain mukaan liikkumisvapauden rajoituksia voidaan kohdistaa myös vapaaehtoisessa hoidossa oleviin henkilöihin.

Lastensuojelulaitokset

Lastensuojelulain (417/2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvu-ympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoli-

seen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun. Vastuu lapsen hyvinvoinnista on ensisijaisesti lapsen vanhemmilla ja huoltajilla. Lain 8 luvussa on lapsen kiireellistä sijoitusta ja 9 luvussa huostaanottoa koskevat säännökset. Lain 10 luvussa puolestaan on sijaishuoltoa koskevat yleiset säännökset sekä säännökset lapsen asemasta sijaishuollossa. Sen mukaan sijaishuolto voidaan järjestää myös laitoshuoltona. Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit ja koulukodit sekä muut näihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset.

Kaikkiaan kodin ulkopuolelle sijoitettuna oli vuonna 2009 yli 16 000 lasta ja nuorta. Edellisestä vuodesta on sijoitettujen kokonaismäärä vähentynyt puolitoista prosenttia. Sijoitetuista lapsista ja nuorista 34 prosenttia (5 668) oli laitoshuollossa. Huostassa olevista lapsista vajaa viidesosa oli tahdonvastaisesti huostaanotettuna. Eniten otetaan tahdonvastaisesti huostaan 13–17-vuotiaita nuoria. Pienemmistä lapsista huostaan otetaan tahdonvastaisesti eniten alle yksivuotiaita vauvoja.

Lastensuojelulain 11 luvussa säädetään rajoituksista sijaishuollossa. Näitä 11 luvussa säädettyjä rajoitteita ovat yhteydenpidon rajoittaminen (62 ja 63 §), aineiden ja esineiden haltuunotto (65 §), henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus (66 §), omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen (67 §), kiinnipitäminen (68 §), liikkumisvapauden rajoittaminen (69 §) ja erityinen huolenpito (71, 72 ja 73 §).

Sairaanhoitolaitokset

Päihdehuoltolain (41/1986) 2 luku koskee henkilön tahdosta riippumatonta hoitoa terveysvaaran tai väkivaltaisuuuden perusteella. Lain 11 §:n mukaan terveyskeskuksen vastaava lääkäri tai sairaalan asianomainen ylilääkäri voi toisen lääkärin antaman lääkärinlausunnon nojalla määrätä henkilön tämän tahdosta riippumatta hoitoon terveysvaaran perusteella enintään viideksi vuorokaudeksi. Lain 12 §:n mukaan väkivaltaisuuuden perusteella sosiaalihuoltolain (710/1982) 10 §:n 2 momentissa tarkoitettu viranhaltija voi määrätä henkilön hoitoon enintään viideksi vuorokaudeksi. Jos päihdehuoltolain 12 §:ssä

tarkoitettu hoitoaika on osoittautunut riittämättömäksi, hallinto-oikeus voi sosiaalilautakunnan esityksestä päättää henkilön määrittämisestä hoitoon enintään 30 vuorokaudeksi. Käytännössä tätä pakkohoitomahdollisuutta ei juurikaan sovelleta.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on valmisteilla päihdeäitien tahdosta riippumatonta hoitoa koskeva lakiesitys, joka sisältäisi säännöksiä itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta hoidon aikana.

Tartuntatautilain (583/1986) 17 §:n nojalla yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastunut tai sairastuneeksi perustellusti epäilty voidaan eristää sairaanhoitolaitokseen enintään kahdeksi kuukaudeksi. Yleisvaaralliseen tartuntatautiin sairastuneelle voidaan eristämipaikassa antaa taudin leviämisen estämiseksi välttämätön hoito hänen tahdostaan riippumatta.

2.3 Valvontaelimiä ja -viranomaisia koskeva kansallinen lainsäädäntö ja käytäntö

Eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri

Suomessa yleisiä laillisuusvalvontaviranomaisia ovat eduskunnan oikeusasiamies ja valtioneuvoston oikeuskansleri.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen valitsemisesta ja tehtävistä säädetään Suomen perustuslaissa.

Perustuslain 108 §:n mukaan oikeuskanslerin tehtävänä on valvoa valtioneuvoston ja tasavallan presidentin virkatoimien lainmukaisuutta. Niin oikeuskanslerin (108 §) kuin oikeusasiamiehenkin (109 §) tulee valvoa myös, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäviään hoitaessaan nämä instituutiot valvovat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista.

Perustuslain 111 §:n mukaan oikeuskanslerilla ja oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävien jaosta annetun lain (1224/1990) nojalla oikeuskansleri on vapautettu valvomasta tiettyjä, oikeusasiamiehen toimivaltaan kuuluvia asioita. Näihin kuuluvat puolustusministeriö, lukuun ottamatta valtioneuvoston ja sen jäsenten virkatoimet, puolustusvoimat, rajavartiolaitos ja sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettu kriisinhallintahenkilöstö sekä sotilasoikeudenkäynnit (sotilasoikeudenkäyntilaki, 326/1983). Lisäksi oikeuskansleri on vapautettu velvollisuudesta valvoa pakkokeinolaissa tarkoitettua kiinniottamista, pidättämistä, vangitsemista ja matkustuskieltoa sekä säilöön ottamista tai muuta vapaudenmenetystä, samoin kuin vankiloita ja muita sellaisia laitoksia, joihin henkilö on otettu vastoin tahtoaan. Oikeuskansleri siirtää mainitut asiat säännömukaisesti oikeusasiamiehen tutkittaviksi.

Seuraavassa selostetaan ennen kaikkea eduskunnan oikeusasiamiehen valvontatoimintaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 5 §:n mukaan oikeusasiamies tekee tarpeen mukaan tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua. Oikeusasiamies tekee tarkastuksia myös puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen sotilaallisissa kriisinhallintajoukoissa seurataksena varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvaamishenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen toimittaa joko oikeusasiamies tai apulaisoikeusasiamies lakimiesesittelijöiden, notaarien tai tarkastajien avustamana. Oikeusasiamiehen määräyksestä kanslian esittelijät voivat tehdä tarkastuksia myös itsenäisesti.

Tarkastuksista ei välttämättä ilmoiteta ennakoon. Viime vuosina osa esimerkiksi vankiloihin ja poliisin säilytystiloihin tehdystä tarkastuksista on ollut ennalta ilmoittamattomia.

Oikeusasiamiehellä on oikeus saada viranomaisilta ja muilta julkista tehtävää hoitavilta kaikki laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot (laki eduskunnan oikeusasiamiehestä 7 §).

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehelle tai hänen edustajallaan on oikeus päästä tutustumaan viraston tai laitoksen kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti viraston tai laitoksen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

Laitoksiin sijoitetuille henkilöille ja varusmiehille varataan tarkastusten yhteydessä tilaisuus luottamukselliseen keskusteluun oikeusasiamiehen tai hänen edustajansa kanssa. Mahdollisuus tällaiseen keskusteluun pyritään järjestämään kaikille halukkaille.

Useimpien tarkastusten aikana keskustellaan laitoksen johdon kanssa. Ennen tarkastusta tai sen aikana voidaan myös tutkia asiaan liittyviä asiakirjoja. Useimmiten oikeusasiamiehen kannanotot tarkastushavainnoista merkitään tarkastuskohteelle toimitettavaan pöytäkirjaan. Hän voi myös ottaa omana aloitteena selvitettäväksi tarkastuksen yhteydessä esiin tulleita epäkohtia.

Tarkastuksilla on tärkeä ennalta ehkäisevä merkitys. Samalla ne antavat laitosten toimintaedellytyksistä ja olosuhteista tietoa, joka on hyödyllistä myös mahdollisia kanteluita tutkittaessa.

Vuonna 2008 oikeusasiamies teki tarkastuksia 71 kohteeseen. Hän tarkasti viisi suljettua vankilaa. Poliisilaitoksilla sijaitsevia vapautensa menettäneiden säilytystiloja tarkastettiin kaksi kappaletta. Niin ikään tarkastus tehtiin liikkuvan poliisin Helsinki-Vantaan lentoaseman yksikön säilytystilaan, kahteen psykiatriseen sairaalaan, terveyskeskuksen vuodeosastolle ja yhteentoista sosiaalihuollon laitokseen. Sosiaalihuollon laitoksiin kuuluivat muun muassa neljä kehitysvammahuollon yksikköä, koulukoti, vanhainkoti ja yksityinen lastensuojelulaitos.

Vuonna 2009 oikeusasiamies teki tarkastuksia 57 kohteeseen. Hän tarkasti seitsemän suljettua vankilaa, kaksi psykiatrisen vankisairaalan yksikköä, kaksi vankilan poliklinikkaa ja kolme poliisilaitoksella sijaitsevaa vapautensa menettäneiden säilytystilaa. Tarkastuksia tehtiin myös päihtyneiden säilytys-suojaan, kahteen vastaanottokeskukseen, kahteen psykiatriseen sairaalaan ja neljään sosiaalihuollon laitokseen. Sosiaalihuollon laitoksista kaksi oli kehitysvammahuollon

laitosta, yksi koulukoti ja yksi yksityinen lastensuojelulaitos.

Vuonna 2008 ja 2009 tarkastettiin lisäksi useita puolustusvoimien joukko-osastoja ja rajavartiolaitoksen yksiköitä.

Vuonna 2010 oikeusasiamies teki tarkastuksia 68 kohteeseen. Hän tarkasti viisi vankilaa ja seitsemän poliisilaitoksen säilytystilaa. Pasilan poliisivankilassa käytiin kolme kertaa. Lisäksi tarkastettiin esimerkiksi Niu-vanniemen mielisairaala, Kotkan vastaanottokeskus ja Kotkan ulkomaalaispoliisi.

Vuonna 2011 tarkastettiin yhteensä 118 kohdetta eli lähes kaksinkertainen määrä edeltävään vuoteen verrattuna. Kaikki tarkastukset eivät kuitenkaan kohdistuneet suljettuihin laitoksiin. Esimerkiksi vankiloita tarkastettiin 11 ja poliisivankiloita 14. Valtaosa näistä tarkastuksista tehtiin ennalta ilmoittamatta. Lisäksi tarkastettiin muun muassa Metsälän vastaanottokeskus ja säilöönottoyksikkö sekä Oulun ja Rovaniemen vastaanottokeskukset, joista viimeksi mainittu on Suomen Punaisen Ristin ylläpitämä. Oikeusasiamies tarkasti myös useita sosiaalihuollolaitoksia, kuten lasten- ja nuorisokoteja.

Poliisi

Poliisin toimintaan kohdistuva laillisuusvalvonta voidaan jakaa organisaation sisäiseen ja yleiseen valvontaan. Jälkimmäiseen kuuluu osaksi myös poliisirikosten tutkintajärjestelmä, jossa organisaation ulkopuolinen taho – virallinen syyttäjä – on tutkinnanjohtajana.

Sisäasiainministeriö vastaa poliisin toimialan ohjauksesta ja sisäisestä valvonnasta. Ministeriön alainen keskushallintoviranomainen on Poliisihallitus, joka toimii poliisin ylijohdona. Poliisihallituksen alaisia valtakunnallisia yksiköitä ovat keskusrikospoliisi, suojelupoliisi, liikkuva poliisi, Poliisiammattikorkeakoulu ja Poliisin tekniikka-keskus sekä paikallishallintoviranomaisina poliisilaitokset. Sisäasiainministeriö on 2 päivänä lokakuuta 2012 tekemällään päätöksellä (SM022:00/2012I) päättänyt, että liikkuva poliisi hallinnollisena yksikkönä lakautetaan ja poliisilaitosten määrä vähennetään 24:stä 11:een.

Poliisihallitus poliisin ylijohdona ohjaa laillisuusvalvonnan järjestämistä valtakunnallisesti, tarkastaa poliisin yksiköiden toiminnan lainmukaisuutta ja käsittelee sille tehtyjä kanteluita (sisäasiainministeriön määräys SM-2006–01324/Tu-42). Poliisiyksiköiden päälliköiden on järjestettävä alaistensa yksiköiden toiminnan ja sen lainmukaisuuden säännöllinen tarkastus.

Poliisin tiloissa säilytettäviä tutkintavankeja, pidätettyjä ja kiinniotettuja koskevasta kohtelusta on säädetty poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (645/2008). Lain mukaan jokaiselle poliisin säilytystilalle on määrättävä esimies, jonka tulee pääsääntöisesti olla pidättämiseen oikeutettu virkamies. Esimiehen tulee valvoa, että säilytystilassa noudatetaan lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä. Poliisin säilyttämien henkilöiden säilytönnöstä annetun lain (2 luku 1 §) mukaan poliisin säilytystilat hyväksyy Poliisihallitus.

Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön tehtävänä on varmistaa rangaistuksen täytäntönnäpänön ja tutkintavankeuden riittävä yhdenmukaisuus sekä valvoa rikosseuraamusalueiden toiminnan laillisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta.

Rikosseuraamuslaitoksen sisäisen tarkastuksen tehtävänä on selvittää laitoksen johdolle sisäisen valvonnan asianmukaisuus ja riittävyys, kehittää riskien hallintaa laitoksessa sekä suorittaa pääjohtajan määräämät tarkastustehtävät.

Sisäinen tarkastus tekee vuosittain 3–4 vankila- ja/tai yhdyskuntaseuraamustoimiston tarkastusta. Vankilatarkastuksissa on eri teemoja vankien oikeuksista ja velvollisuuksista, vankien toimintojen järjestämisestä sekä talous- ja henkilöstöhallinnosta.

Lisäksi sisäinen tarkastus tekee kaikkiin yksikköihin kohdistuvia selvityksiä. Tällöin kohteeksi on rajattu jonkin tehtäväalueen säädösten ja ohjeiden noudattaminen toimintayksiköissä.

Tiedot tarkastuksia ja selvityksiä varten hankitaan tietojärjestelmistä tai erillisillä kyselyillä.

Rajavartiolaitos

Rajavartiolaissa (578/2005) määriteltyyn rajavartiolaitoksen laillisuusvalvontaan kuuluu sekä päivittäisvalvontaa että tarkastustoimintaa, jota täydennetään raportoinnilla. Rajavartiolaitoksen johdolla on ensisijainen velvollisuus valvoa paikallisia vartiostoja. Valvontavelvollisuuksiin kuuluvat muun muassa esitutkinnan ja pakkokeinojen käytön valvonta sekä sotilaskurinpitoasiat.

Tulli

Tullin rikosentorjuntatehtävissä joudutaan säännöllisesti puuttumaan myös rikoksista epäiltyjen henkilökohtaiseen vapauteen. Tulli suorittaa muun muassa pakkokeinojen käyttöön kohdistuvaa sisäistä laillisuusvalvontaa vuosittain laadittavan suunnitelman mukaisesti. Sen lisäksi pakkokeinojen käytön lainmukaisuudesta huolehditaan normaalin esimiestoiminnan yhteydessä. Pakkokeinojen käytön oikeellisuutta tarkastetaan myös tehtyjen kanteluiden perusteella sekä muutoin toimintakäytännössä havaittujen tarpeiden johdosta.

Puolustusvoimat

Puolustusministeriö vastaa puolustusvoimien toimialan ohjauksesta. Puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen (1319/2007) 5 §:n mukaan puolustusvoimien asessori valvoo puolustusvoimien sisäisen toiminnan lainmukaisuutta ja sotilasoikeudenhoitoa, mukaan lukien pakkokeinojen käytön valvonta. Käytännön valvontatoimpiteitä ja tarkastuksia tekee pääesikunnan oikeudellinen osasto asessorin johdolla.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastosta annetun lain (669/2008) 1 §:n mukaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) on sosiaali- ja terveystoimi-

nisteriön alainen keskusvirasto, joka edistää ohjauksen ja valvonnan keinoin oikeusturvan toteutumista ja palvelujen laatua sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä elinympäristön ja väestön terveysturvien hallintaa. Aluehallintovirastot valvovat toimialueellaan sitä, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat lain edellyttämällä tasolla. Ne edistävät toiminnallaan kansalaisten perusoikeuksien ja oikeusturvan toteutumista.

Valvira ja aluehallintovirasto voivat tarkastaa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja antavien yksiköiden toiminnan sekä tämän toiminnan järjestämisessä käytettävät toimintayksiköt ja toimitilat silloin, kun tarkastuksen tekemiseen on perusteltu syy. Valvira voi lisäksi perustellusta syystä määrätä aluehallintoviraston tekemään tarkastuksen.

Tarkastus voidaan tehdä ennalta ilmoittamatta. Tarkastuksessa on salassapitosäännösten estämättä esitettävä kaikki tarkastajan pyytämät asiakirjat, jotka ovat välttämättömiä tarkastuksen toimittamiseksi. Lisäksi tarkastajalle on salassapitosäännösten estämättä annettava maksutta hänen pyytämänsä jäljennökset tarkastuksen toimittamiseksi tarpeellisista asiakirjoista. Tarkastajan apuna voi olla tarkastuksen toteuttamiseksi tarpeellisia asiantuntijoita.

Valviran toimintaa tukee pysyvien lääketieteen asiantuntijoiden verkosto. Valviran kutsumia pysyviä asiantuntijoita on yli 300. He edustavat alansa korkeinta osaamista maassamme. Heidän kirjalliset lausuntonsa ovat keskeisiä valmisteltaessa Valviran päätöksiä ja lausuntoja sekä ratkaistaessa asioita. Asiantuntijat osallistuvat tarvittaessa myös valvontakäynneille. Viraston asiantuntijoihin sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän valvonta on säännöllistä ja perustuu Valviran ja aluehallintovirastojen yhdessä toteuttamaan valvontasuunnitelmaan.

2.4 Valinnaisen pöytäkirjan voimaansaattaminen Pohjoismaissa ja eräissä muissa maissa

Ruotsi

Ruotsi ratifioi valinnaisen pöytäkirjan syyskuussa vuonna 2005. Ratifiointia koskevaan hallituksen esitykseen (2004/05:107) sisältyi tiettyjä lainmuutoksia koskeva ehdotus.

Hallituksen esityksessä todettiin, että eurooppalainen kidutuksen vastainen yleissopimus ja YK:n kidutuksen vastaisen sopimuksen valinnainen pöytäkirja asettavat sopimusvaltiolle samankaltaisia velvoitteita. Muun muassa vapaudenmenetyksistä käsitettävään samalla tavalla molemmissa asiakirjoissa. Lisäksi todettiin, että pöytäkirjalla perustettu alakomitea tekee eurooppalaisen kidutuksen vastaisen komitean, CPT:n, tavoin tarkastuskäyntejä samoihin laitoksiin ja paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. Näin ollen katsottiin tarkoituksenmukaisimmaksi hyväksyä pöytäkirja muuttamalla eurooppalaiseen yleissopimukseen liittymisestä annettu laki (1988:695) koskemaan myös pöytäkirjaa.

Hallituksen esityksessä ehdotettiin oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin nimittämistä kansalliseksi valvontaelimeksi. Siinä todettiin, että eduskunnan oikeusasiamies on hallitukseen nähden riippumaton toimielin. Oikeusasiamies tekee tarkastuksia paikoissa, joissa pidetään vapautensa menettäneitä ihmisiä, kuten vankiloissa, pidätykselleissä sekä oikeuspsykiatrian alaan kuuluvissa terveydenhuoltolaitoksissa. Tarkastusten yhteydessä hänellä on oikeus saada viranomaisilta haluamansa tiedot. Hallituksen esityksessä todetaan edelleen, että oikeusasiamiehen toimintakertomuksen mukaan tarkastuksia tehtiin vuosina 1999–2004 pidätykselleihin ja kriminaalihuoltolaitoksiin noin 4–5 kertaa vuodessa. Lisäksi hän on tarkastanut muita pöytäkirjassa tarkoitettuja paikkoja, joissa pidetään vapautensa menettäneitä ihmisiä, kuten suljettuja koulukoteja. Hallituksen esityksessä kiinnitettiin myös huomiota siihen, ettei pöytäkirjassa määritellä, mitä tarkoitetaan tarkastusten tekemisellä "säännöllisin väliajoin". Esityksen mukaan oikeusasiamiehen tarkastusten on vakiintuneen tarkastus-

käytännön mukaisina katsottu täyttävän pöytäkirjan edellyttämän säännöllisyyden kriteerit. Myös oikeuskansleri valvoo viranomaisten toimien lainmukaisuutta. Osana valvontatoimintaansa hän niin ikään tekee tarkastuksia viranomaisten luona.

Hallituksen esityksen mukaan ne valvontatehtävät, joita oikeusasiamies ja oikeuskansleri suorittivat ennen pöytäkirjan ratifiointia, täyttivät pöytäkirjassa kansalliselle valvontaelimelle asetetut vaatimukset. Lainsäädäntöä ei tältä osin siis muutettu. Ratifioinnin yhteydessä Ruotsi nimitti oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin kansalliseksi valvontaelimeksi, mutta varasi samalla mahdollisuuden tarpeen mukaan muuttaa nimityspäätöstä tulevaisuudessa.

Kansainvälinen alakomitea vieraili Ruotsissa vuonna 2008. Se antoi pöytäkirjan toteutumista Ruotsissa koskevassa raportissaan (41 kohta) suosituksia kansallisia valvontaelimiä koskevista tärkeimmistä kysymyksistä. Alakomitean mukaan oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin nimeäminen kansalliseksi valvontaelimeksi ei välttämättä täytä pöytäkirjan tavoitetta ehkäistä kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua tai rangaistusta. Se totesi muun muassa, että asiantuntijuuden tulisi olla monialaista, mukaan lukien lääketieteellinen, psykologian, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon liittyvä osaaminen. Lisäksi Ruotsin on varmistettava, että kansalliset valvontaelimet saavat riittävät resurssit ja riittävän koulutuksen suoriutuakseen valvontatehtävästään. Alakomitea totesi myös, että oikeusasiamiehen ja oikeuskanslerin toimivaltuudet kohdistuvat ennen kaikkea yksityishenkilöiden tekemien valitusten käsittelyyn ja eroavat siksi huomattavasti kansalliselta valvontaelimeltä edellytetystä ennaltaehkäisevästä tehtävästä.

Ruotsin oikeusasiamies aloitti toimintansa kansallisena valvontaelimenä 1 päivänä heinäkuuta 2011.

Tanska

Tanska ratifioi valinnaisen pöytäkirjan vuonna 2004.

Myös Tanskassa todettiin ratifiointia valmisteltaessa, että kansainvälistä alakomiteaa koskevat velvoitteet ovat samankaltaisia kuin

ne, joihin Tanska on jo edellä mainitun eurooppalaisen yleissopimuksen nojalla kidutuksen vastaisen komitean, CPT:n, osalta sitoutunut, samoin kuin se, että Tanskan oikeusasiamiehellä oli jo ennen pöytäkirjan voimaansaattamista toimivalta suorittaa pöytäkirjan edellyttämiä tehtäviä, kuten tarkastaa laitoksia, joissa vapautensa menettäneitä henkilöitä säilytetään.

Tanskassa katsottiinkin tuolloin, ettei pöytäkirjan ratifiointi edellyttänyt lainmuutoksia kansallisen valvontaelimen osalta, koska voimassaoleva lainsäädäntö ja käytäntö riittivät pöytäkirjan velvoitteiden täyttämiseen ja parlamentin oikeusasiamiestä (*Folketingets Ombudsman*) koskevat säännökset vastasivat asetettuja vaatimuksia.

Vuonna 2007 Tanskan ulkoministeriö nimensi oikeusasiamiehen kansalliseksi valvontaelimeksi.

Vuonna 2008 Tanska lisäsi pöytäkirjan voimaansaattamislakiin määräyksen, jolla oikeusasiamiehen valvontavaltuudet laajennettiin koskemaan myös muun muassa yksityisiä laitoksia. Oikeusasiamies voi valvoa vapautensa menettäneiden olosuhteita yksityisissä laitoksissa silloin, kun vapaudenmenetyks on tapahtunut julkisen viranomaisen antaman määräyksen nojalla, tällaisen määräyksen täytäntöön panemiseksi, tai jos vapaudenmenettämisen täytäntöön panemiseen yksityisessä laitoksessa on saatu julkisen viranomaisen hyväksyntä tai lupa. Sikäli kun yhdistyksiin, laitoksiin, seuroihin tai muihin vastaaviin toimijoihin sovelletaan lain tai hallintokäytännön mukaan osin tai kokonaan julkista hallintoa koskevia määräyksiä, oikeusasiamies voi päättää näiden toimijoiden kuuluvan tarkastustoiminnan piiriin. Esimerkkeinä tarkastusten piiriin kuuluvista yksityisistä toimijoista mainitaan lapsille tai vanhuksille tarkoitetut asuntolat.

Kansallisen valvontajärjestelmän kohteina pidetään valtion vankiloita ja muita rangaistuslaitoksia, psykiatrisia sairaaloita, pidätystiloja (tai "säilytystiloja"), psykiatrisia ja sosiaalihuoltolaitoksia sekä muita laitoksia ja tiloja, joissa ihmisiä säilytetään tahdonvastaisesti.

Oikeusasiamies tekee Tanskassa vuosittain noin 40 tarkastusta kansallisen valvontaelimen ominaisuudessa. Nämä tarkastukset ovat

laajuudeltaan rajatumpia kuin ne, joita oikeusasiamies tekee aikaisempien toimivaltuuksiansa perusteella. Lisäksi kansallisena valvontaelimenä tehtävät tarkastukset ovat luonteeltaan erilaisia, sillä niissä tarkastellaan nimenomaisesti YK:n kidutuksen vastaisen yleissopimuksen määräysten toteutumista. Jotta oikeusasiamiehellä olisi pöytäkirjasta johtuvia toimivaltuuksia käyttäessään käytettävissään tarkoituksenmukaista ammatillista ja asiaosaamista, kansallinen ihmisoikeusinstituutti (*Institut for Menneskerettigheder, IMR*) ja kidutuksen uhrien keskus (*Rehabiliterings- og Forskningscentret for Torturofre, OCT*) velvoitettiin nimeämään erityistä oikeudellista tai ihmisoikeuksia koskevaa asiantuntemusta omaavia henkilöitä kansallisen valvontaelimen käyttöön. Tanskan hallituksen mukaan yksittäiseen tarkastukseen osallistuu yleensä noin neljä henkilöä, joihin kuuluvat ihmisoikeusinstituutin ja kidutuksen uhrien keskuksen nimeämät asiantuntijat.

Norja

Norja valmistelee valinnaisen pöytäkirjan ratifiointia.

Eräät muut maat

Tavallisin Euroopan neuvoston jäsenmaan valinta kansalliseksi valvontaelimeksi on ollut oikeusasiamies tai oikeuskansleri. Virossa tehtävää hoitaa oikeuskansleri. Ranska on perustanut kokonaan uuden elimen. Iso-Britanniassa tehtävää hoitaa yhteensä 18 elintä, joista yksi koordinoi tehtävän hoitoa.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tavoitteena on perustaa järjestelmä, jossa riippumattomien kansainvälisten ja kansallisten elinten edustajat tekevät säännöllisesti tarkastuksia paikoissa, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, ehkäistäkseen kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

millistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

Hallituksen esityksen tavoitteena on saattaa pöytäkirja kansallisesti voimaan.

Esityksen tavoitteena on antaa alakomitealle tarvittavat toimivaltuudet pöytäkirjassa määrättyjen tehtävien hoitamiseksi. Tavoitteena on myös antaa tarvittavat säännökset pöytäkirjassa tarkoitettun kansallisen valvontaelimen nimeämiseksi.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaiseen yleissopimukseen tehdyn valinnaisen pöytäkirjan sekä lain pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta.

Esityksessä ehdotetaan, että pöytäkirjalla perustetun alakomitean toimivaltuuksista säädettäisiin laissa. Sääntely ehdotetaan pääasialliselta sisällöltään vastaavaksi kuin CPT:n tehtäviä ja toimivaltuuksia koskeva sääntely.

Pöytäkirjan mukaan sopimusvaltio voi nimetä yhden tai useamman jo olemassa olevan elimen kansalliseksi valvontaelimeksi.

Suomessa eduskunnan oikeusasiamies täyttää parhaiten kansalliselle valvontaelimelle asetetut vaatimukset eikä ole tarkoituksenmukaista perustaa uutta elintä hoitamaan niitä tehtäviä, joita oikeusasiamies jo tekee. Tämän vuoksi ehdotetaan, että eduskunnan oikeusasiamies nimettäisiin kansalliseksi valvontaelimeksi.

Eduskunnan oikeusasiemiehestä annettua lakia esitetään muutettavaksi siten, että siihen lisätään uusi 1 a luku (11 a - 11 h §), joka koskee oikeusasiamiehen tehtävää kidutuksen vastaisena kansallisena valvontaelimenä.

Ehdotettu 1 a luku sisältäisi säännökset kansallisen valvontaelimen tarkastusoikeuden laajuudesta ja tarkastusten toimittamisen tavasta sekä oikeusasiamiehen tiedonsaanti-oikeudesta. Luvussa säädettäisiin myös oikeusasiamiehen oikeudesta luovuttaa tietoja kansainväliselle alakomitealle. Oikeusasiamiehelle annettaisiin oikeus antaa valvottaville suosituksia sekä käyttää valvontaelimen

tehtävää hoitaessaan apunaan asiantuntijoita. Luvussa säädettäisiin myös kansalliselle valvontaelimelle tietoja antaneeseen kohdistettavien seuraamusten määräämisen kiellosta.

Tässä yhteydessä ehdotetaan myös eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:ään eräitä sanonnallisia tarkistuksia.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Alakomitean toiminta rahoitetaan YK:n varoista. Lisäksi on perustettu YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston hallinnoima erityisrahasto, jonka tarkoituksena on tukea alakomitean hyväksymien päätelmien täytäntöönpanoa sopimusvaltiossa. On mahdollista, että myös Suomi tukee tulevaisuudessa rahastoa.

Alakomitean tavoitteena on vierailta kussakin sopimusvaltiossa kerran 4–5 vuodessa.

Tarkoitus on, että oikeusministeriö vastaisi alakomitean tarkastuskäyntien yleisestä järjestelystä Suomessa. Nämä uudet tehtävät on mahdollista hoitaa nykyisen henkilöstön ja organisaation puitteissa. Oikeusministeriö vastaa myös yhteydenpidosta eurooppalaisen kidutuksen vastaisen komitean, CPT:n, kanssa.

Pöytäkirjassa edellytetään, että sopimusvaltio antaa kansallisen valvontaelimen käyttöön tämän toiminnan kannalta tarvittavat resurssit. Pöytäkirjasta johtuvien tehtävien asianmukainen hoitaminen edellyttää oikeusasiamiehen tarkastustoiminnan laajentamista, tarkastusten sisältöjen kehittämistä ja kansli-
an ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttöä. Eduskunnan oikeusasiamiehen nimeäminen kansalliseksi valvontaelimeksi tuo mukanaan myös uusia raportointivelvoitteita ja lisää kansainvälistä yhteistyötä.

YK:n kidutuksen vastainen komitea on 3 päivänä kesäkuuta 2011 antamissaan Suomen viidettä ja kuudetta määräaikaissraporttia koskeissa loppupäätelmissä kiinnittänyt huomiota eduskunnan oikeusasiamiehen resurssien riittävyyteen ja suosittanut Suomea takaamaan riittävät taloudelliset ja henkilöresurssit oikeusasiamiehelle, jotta tämä voisi useasti toimittaa ennalta ilmoittamattomia

tarkastuksia paikkoihin, joissa voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Pöytäkirja ei sisällä yksityiskohtaisia määräyksiä siitä, miten usein kansallisen valvontaelimen tulisi tehdä tarkastuksia tai mikä on tarkastuksia tekevän ryhmän jäsenten lukumäärä tai kokoonpano. Alakomitea on ottanut asiaan kantaa maaraportteissaan ja onkin mahdollista, että sen kannanotot vaikuttavat myös siihen, kuinka suuriksi taloudelliset vaikutukset muodostuvat.

Pöytäkirjan velvoitteiden tehokas hoitaminen puoltaa eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian henkilöstövoimavarojen lisäämistä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Kuten edellä on jo selostettu, pöytäkirjan velvoitteiden toimeenpano vaatii oikeusasiamiehen tarkastustoiminnan laajentamista. Myös oikeusministeriön sekä muiden toimivaltaisten ministeriöiden tehtävät lisääntyvät jonkin verran.

Pöytäkirjan hyväksymisen tarkoituksena ei ole korvata eri viranomaisten sisäistä laillisuusvalvontaa. Tältä osin hyväksymisellä ei ole siis vaikutusta viranomaisten toimintaan.

4.3 Vaikutukset yksilön asemaan

Pöytäkirjalla vahvistetaan valtion velvollisuutta toimia kidutuksen, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kiellon toteuttamiseksi.

Kansallisen valvontaelimen nimeäminen osaltaan tehostaa kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen ennalta ehkäisemistä. Pöytäkirja vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien suoja.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Valvontamekanismi vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta tehostamalla viranomaisten toimintaan kohdistuvaa riippumatonta valvontaa. Se myös lisää tietoisuutta vapautensa

menettäneiden ja laitoksissa olevien henkilöiden asemasta ja oikeuksista.

5 Asian valmistelu

5.1 Sopimusneuvottelut

Yleissopimusta täydentävä valinnainen pöytäkirja neuvoteltiin YK:n ihmisoikeustoimikunnan alaisessa työryhmässä vuosina 1992–2002. YK:n yleiskokous hyväksyi pöytäkirjan äänestyksen jälkeen joulukuussa 2002, minkä jälkeen se avattiin allekirjoitettavaksi helmikuussa 2003.

Pöytäkirja tuli kansainvälisesti voimaan 22 päivänä kesäkuuta 2006, kun kahdeskymmenes ratifioimis- ja/tai liittymiskirja talletettiin YK:n pääsihteerin huostaan. Syyskuun 2012 loppuun mennessä pöytäkirjan on allekirjoittanut 71 valtiota ja sen on ratifioinut tai siihen on liittynyt 63 valtiota.

5.2 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Suomi allekirjoitti pöytäkirjan 23 päivänä syyskuuta 2003.

Ulkoasiainministeriö pyysi vuonna 2004 eri viranomaisilta lausunnot pöytäkirjan ratifioimisedellytyksistä. Lausuntonsa antoivat oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, sisäasiainministeriö, puolustusministeriö, sosi-

aali- ja terveysministeriö, eduskunnan apulaisoikeusasiamies sekä oikeuskansleri. Lausunnoissa ei nähty tarkoituksenmukaiseksi uuden valvontaelimen perustamista, vaan katsottiin, että valvonta tulisi järjestää jo olemassa olevien elinten tai viranomaisten puitteissa.

Ulkoasiainministeriö asetti syksyllä 2006 työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää, miten valinnaisen pöytäkirjan sisältämä velvoite sopimuksen kansallisen valvonnan järjestämisestä olisi mahdollista toteuttaa Suomessa. Työryhmä jätti 25 päivänä maaliskuuta 2011 mietintönsä, jossa se esitti eduskunnan oikeusasiamiehen nimeämistä kansalliseksi valvontaelimeksi.

Mietintö lähetettiin lausuntokierrokselle yhteensä 54 viranomaiseen ja kansalaisjärjestöön sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitukselle. Saaduissa lausunnoissa pidettiin pöytäkirjan voimaansaattamista tärkeänä ja laajalti kannatettiin eduskunnan oikeusasiamiehen nimeämistä kansalliseksi valvontaelimeksi. Useissa lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös vapautensa menettäneitä henkilöitä koskevan tilastoinnin kehittämistarpeeseen. Ahvenanmaan lausunnossa katsottiin, että pöytäkirja vaatii maakuntapäivien hyväksymisen tullakseen voimaan maakunnassa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Pöytäkirjan sisältö ja sen suhde Suomen lainsäädäntöön

I osa. 1–4 artikla. Yleiset periaatteet

1 artikla. Artiklan mukaan pöytäkirjalla on tarkoitus perustaa säännöllisten tarkastusten järjestelmä. Tarkastuksia tekevät riippumattomat kansainväliset ja kansalliset elimet paikkoihin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä. Tarkastusten tavoitteena on ehkäistä kidutus ja muu julma, epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus.

2 artikla. Pöytäkirjalla perustetaan kidutuksen vastaisen komitean alakomitea, joka hoitaa sille pöytäkirjassa määrättyjä tehtäviä. Alakomitea toimii YK:n peruskirjan puitteissa ja noudattaa sen tavoitteita ja periaatteita sekä vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua koskevia YK:n määräyksiä. Lisäksi alakomitean on noudatettava luottamuksellisuuden, puolueettomuuden, tasapuolisuuden, yleismaailmallisuuden ja objektiivisuuden periaatteita. Pöytäkirjan määräyksiä täytäntöön pantaessa alakomitean ja sopimusvaltioiden tulee toimia yhteistyössä.

Alakomitea aloitti toimintansa helmikuussa 2007. Syyskuuhun 2012 mennessä se on pitänyt seitsemäntoista istuntoa ja käynyt kuudessaatoista maassa: vuonna 2007 Mauritiuksella ja Malediiveilla, vuonna 2008 Ruotsissa, Beninissä ja Meksikossa, vuonna 2009 Paraguayssa, Hondurasissa ja Kambodzhassa, vuonna 2010 Libanonissa, Boliviassa ja Liberiassa, vuonna 2011 Ukrainassa, Brasiliassa ja Malissa sekä vuonna 2012 Argentiinassa ja Kirgisiassa sekä uudelleen Hondurasissa.

3 artikla. Sopimusvaltiot ovat velvoitettuja perustamaan tai nimeämään yhden tai useamman kansallisen valvontaelimen tekemään tarkastuksia. Vaikka pöytäkirjassa ei määrätä kansallisen valvontaelimen luonteesta, valvontaelimen on täytettävä joukko pöytäkirjasta johtuvia vaatimuksia. Valtiit voivat valita, perustavatko uuden kansallisen valvontaelimen vai laajentavatko ne jo olemassa

olevan elimen toimivaltuuksia siten, että tälle kuuluvat myös pöytäkirjasta johtuvat tehtävät.

4 artikla. Sopimusvaltioiden tulee sallia kansainvälisen ja kansallisen valvontaelimen tarkastukset kaikkiin niiden lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä viranomaisen antaman määräyksen nojalla, viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella. Tarkastusten tarkoituksena on vahvistaa suojelua kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua tai rangaistusta vastaan ja niillä tähdätään ennen tällaisen kohtelun tai rangaistuksen ennaltaehkäisemiseen.

Paikkojen, joissa voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä, määritelmä on laaja kattaen kaikki laitokset ja toimipaikat, joissa voidaan pitää mainitulla tavalla vapautensa menettäneitä henkilöitä.

Myös vapauden menetyksen käsite on laaja käsittäen paitsi säilöönoton ja vangitsemisen, myös kaikenlaisen viranomaisen myötävaikutuksella tapahtuvan henkilön sijoittamisen laitokseen tai muuhun paikkaan, josta hän ei voi poistua omasta tahdostaan. Viranomainen voi olla lainkäyttöviranomainen, kuten poliisi, syyttäjä tai tuomioistuimien, hallintoviranomainen tai mikä tahansa viranomainen, jolla on toimivalta päättää henkilön sijoittamisesta laitokseen. Artiklan soveltamisalan piiriin kuuluvat myös esimerkiksi yksityiset järjestyksenvalvojat ja merialuksen päälliköt siltä osin kuin he käyttävät laissa määriteltyjä valtuuksia ottaa kiinni tai pitää kiinni otettuna henkilöitä.

Tarkastusten kohteena voivat olla muun muassa vankilat, poliisilaitokset ja tutkintavankilat, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköt, psykiatriset laitokset, koulukodit, lastensuojelulaitokset sekä vanhusten ja kehitysvammaisten hoitolaitokset. Siltä osin kuin yksityisten ylläpitämällä laitoksilla ja muilla säilytyspaikoilla on pöytäkirjassa tarkoitettu yhteys viranomaisiin, myös ne sisältyvät määritelmän piiriin. Samoin vapautensa menettäneiden henkilöiden säilytystilat laivoilla kuu-

luvut määritelmän piiriin. Tarkastusten kohteina voisivat lisäksi olla yksityisten hallinnassa tai omistuksessa olevat lentokoneet tai muut liikennevälineet, joilla kuljetetaan vapautensa menettäneitä henkilöitä viranomaisen toimesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella.

Vastaavanlainen oikeus tulla Suomeen ja tehdä tarkastuksia on jo CPT:llä.

II osa. 5–10 artikla. Alakomiteaa koskevat muodolliset vaatimukset

5 artikla. Artikla sisältää kansainvälisen alakomitean jäsenten pätevyyttä koskevia määräyksiä. Alakomitean jäsenen tulee olla nuhteeton ja hänellä on oltava tunnustettu ammatillinen kokemus lainkäytön alalta. Hän toimii henkilökohtaisessa ominaisuudessaan riippumattomasti ja puolueettomasti ja hänen on oltava käytettävissä tavalla, joka mahdollistaa tehtävän tehokkaan hoitamisen. Nykyisin 25 jäsenestä koostuvan alakomitean vaali pidettiin viimeksi lokakuussa 2010.

6 artikla. Jokainen sopimusvaltio voi nimetä enintään kaksi 5 artiklassa ja 6 artiklan 2 kohdassa asetetut edellytykset täyttävää ehdokasta alakomitean jäseneksi. Sopimusvaltion on nimeämisen yhteydessä toimitettava yksityiskohtaiset tiedot ehdokkaiden pätevydestä. Viimeistään viisi kuukautta ennen alakomitean jäsenten vaalia YK:n pääsihteeri lähettää sopimusvaltioille kirjeen, jossa sopimusvaltioita pyydetään nimeämään ehdokkaansa kolmen kuukauden kuluessa. Pääsihteeri toimittaa ennen vaalia sopimusvaltioille aakkosellisen luettelon ehdokkaiksi nimetyistä henkilöistä. Luettelossa mainitaan kunkin ehdokkaan nimennyt sopimusvaltio.

7 artikla. Artikla sisältää määräyksiä kansainvälisen alakomitean jäsenten vaalista. Jäsenten valinnassa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota siihen, täyttääkö ehdokas pöytäkirjan 5 artiklassa asetetut vaatimukset ja ehdot.

8 artikla. Artikla sisältää säännökset tehtävänsä hoitamisesta estyneen alakomitean jäsenen korvaamisesta uudella jäsenellä.

9 artikla. Alakomitean jäsenen toimikausi on neljä vuotta ja se voidaan uudistaa kerran.

10 artikla. Alakomitea valitsee itse toimihenkilönsä kahden vuoden pituiseksi toimi-

kaudeksi kerrallaan. Heidät voidaan valita uudelleen. Alakomitea myös hyväksyy oman työjärjestyksensä, johon on sisällytettävä 10 artiklan 2 kohdassa mainitut määräykset.

Pöytäkirjan 5–10 artikla ei edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.

III osa. 11–16 artikla. Alakomitean toimivalta

11 artikla. Artiklassa määritellään alakomitean tehtävät. Sen mukaan alakomitea tekee tarkastuksia sopimusvaltioissa pöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitetuissa paikoissa ja antaa sopimusvaltioille suosituksia koskien vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua vastaan.

Lisäksi alakomitea neuvoo ja avustaa tarvittaessa sopimusvaltioita kansallisen valvontaelimen perustamisessa sekä ylläpitää suoria ja tarpeen mukaan luottamuksellisia yhteyksiä valvontaelimeen. Alakomitea myös tarjoaa sopimusvaltioille kansallisen valvontaelimen toimintavalmiuksien vahvistamista koskevaa koulutusta ja teknistä apua, neuvoo ja avustaa viimeksi mainittua sen arvioidessa tarpeita ja keinoja vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua sekä antaa sopimusvaltioille kansallisen valvontaelimen toimintavalmiuksien ja toimintavalmiuksien vahvistamista koskevia suosituksia ja lausuntoja. Alakomitea tekee kidutuksen yleiseksi ehkäisemiseksi yhteistyötä muiden YK:n elinten ja järjestelmien sekä kansainvälisten, alueellisten ja kansallisten järjestöjen kanssa.

Alakomitean toimivaltuudet ovat yhteydessä niihin tehtäviin, jotka kuuluisivat eduskunnan oikeusasiamiehelle tämän toimiessa kidutuksen vastaisena kansallisena valvontaelimenä. Alakomitea ja kansallinen valvontaelin toimivat tarvittaessa yhteistyössä.

12 artikla. Artiklan mukaan sopimusvaltioiden tulee ottaa alakomitean jäsenet vastaan alueillaan ja myöntää heille pääsy pöytäkirjan 4 artiklassa tarkoitettuihin paikkoihin. Jäsenille on lisäksi annettava kaikki asiaan liittyvät tiedot, joita he pyytävät arvioidakseen tarvetta vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua.

Ulkomaalaislain (301/2004) 11 §:n mukaan ulkomaalaisen maahantulo edellyttää, että hänellä on voimassaoleva vaadittava rajan ylitykseen oikeuttava matkustusasiakirja ja että hänellä on voimassa oleva vaadittava viisumi, oleskelulupa taikka työntekijän tai elinkeinonharjoittajan oleskelulupa, jollei Euroopan yhteisön lainsäädännöstä tai Suomea sitovasta kansainvälisestä sopimuksesta muuta johdu.

Ulkomaalaisten maahantuloon liittyvistä kysymyksistä säädetään myös Schengenin rajasäännöstössä (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 562/2006, annettu 15 päivänä maaliskuuta 2006, henkilöiden liikkumista rajojen yli koskevasta yhteisön säännöstöstä).

Viisumista säädetään yhteisön viisumisäännöstön laatimisesta 13 päivänä heinäkuuta 2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 810/2009 (viisumisäännöstö). Sen IV luku (24–32 artikla) sisältää viisumin myöntämistä koskevat säännöt. Viisumisäännöstön 16 artikla koskee viisumimaksun perimistä. Sen 5 kohdan b alakohdan mukaan viisumimaksu voidaan jättää perimättä virka- ja diplomaattipassin haltijoilta ja 6 kohdan mukaan viisumimaksuja voidaan yksittäistapauksissa alentaa tai ne voidaan jättää perimättä, kun tämä palvelee kulttuuriin tai urheiluun liittyvää etua tai ulko- tai kehitysyhteistyöpoliittista etua tai jotakin muuta merkittävää yleistä etua taikka humanitaarisista syistä.

Pöytäkirjassa ei ole mainintaa alakomitean jäsenille myönnettävästä viisumivapaudesta. Tätä koskee kuitenkin vuonna 1946 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen (SopS 23–24/1958) VII artikla, jonka 26 §:ssä määrätään, että asiantuntijoille ja muille henkilöille, joilla ei ole YK:n laissez-passer todistusta, mutta joilla on todistus siitä, että he matkustavat YK:n tehtävissä, myönnetään samat helpotukset viisumien osalta kuin laissez-passer todistusten haltijoille. Artiklan 25 §:n mukaan laissez-passer todistusten haltijoiden tekemät viisumianomukset, milloin viisumit ovat tarpeelliset, on käsiteltävä mahdollisimman nopeasti.

Salassa pidettävien tietojen antamisesta kansainväliselle toimielimelle säädetään vi-

ranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 30 §:ssä. Säännöksen mukaan sen lisäksi, mitä laissa erikseen säädetään, viranomainen voi antaa salassa pidettävästä asiakirjasta tiedon ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle, jos ulkomaan ja Suomen viranomaisen välisestä yhteistyöstä määrätään Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tai säädetään Suomea velvoittavassa säädöksessä ja tieto asiakirjasta voitaisiin tämän lain mukaan antaa yhteistyötä Suomessa hoitavalle viranomaiselle.

Sopimusvaltioiden tulee lisäksi rohkaista ja helpottaa yhteydenpitoa alakomitean ja kansallisen valvontaelimen välillä sekä käsitellä alakomitean antamat suositukset ja keskustella komitean kanssa suositusten täytäntöönpanon kannalta tarpeellisista toimenpiteistä.

13 artikla. Artiklassa määrätään alakomitean tekemistä vierailuista. Sen mukaan alakomitea laatii ohjelman sopimusvaltioihin säännöllisin väliajoin tehtävistä vierailuista. Neuvottelujen jälkeen alakomitean tulee ilmoittaa vierailua koskeva ohjelmansa etukäteen sopimusvaltiolle, jotta tämä voi viipymättä ryhtyä tarvittaviin käytännön järjestelyihin vierailun toteuttamiseksi.

Vierailuun osallistuu vähintään kaksi alakomitean jäsentä. Jäsenten mukana voi olla tarvittaessa asiantuntijoita, joilla on todistettavasti ammatillinen pätevyys ja tarvittavat tiedot pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvista asioista.

Vastaavanlaisia vierailuja tekevän CPT:n tarkastuskäyntien yleisistä järjestelyistä vastaa Suomessa oikeusministeriö.

14 artikla. Artikla sisältää tarkemmat määräykset sopimusvaltion velvollisuudesta myötävaikuttaa alakomitean tekemiin tarkastuksiin. Sopimusvaltion tulee myöntää alakomitealle rajoittamaton pääsy kaikkiin tietoihin, jotka koskevat pöytäkirjan 4 artiklan mukaisissa laitoksissa pidettävien, vapautensa menettäneiden henkilöiden lukumäärää sekä laitosten lukumäärää ja sijaintia. Lisäksi alakomitealle on annettava rajoittamaton pääsy kaikkiin vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja laitosoja koskeviin tietoihin.

Sopimusvaltion on taattava alakomitean jäsenille mahdollisuus keskustella luottamuk-

sellisesti ja ilman todistajia vapautensa menettäneiden henkilöiden kanssa. Nämä henkilökohtaiset keskustelut voidaan järjestää joko kahdenkeskisesti tai tarvittaessa tulkin avustamana. Alakomitealle on myös taattava mahdollisuus keskustella muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka alakomitean käsitteen mukaan voivat antaa olennaisia tietoja.

Alakomitean tulee saada vapaasti valita vierailupaikat sekä haastateltavat henkilöt.

Salassa pidettävien tietojen antamisesta kansainväliselle toimielimelle säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §:ssä.

Alakomitealle on pääsääntöisesti myönnettävä rajoittamaton pääsy kaikkiin laitoksiin ja niiden toimipaikkoihin tai osiin. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltio voi kuitenkin vastustaa tarkastuksia tiettyyn laitokseen kiireellisistä ja pakottavista syistä, jotka liittyvät kansalliseen puolustukseen, yleiseen turvallisuuteen, luonnonkatastrofiin taikka vakavaan järjestyshäiriöön tarkastuksen kohteessa ja jotka väliaikaisesti estävät tarkastuksen suorittamisen. Sopimusvaltio ei voi näin ollen vastustaa vierailua pelkäämällä vetoamalla yleisesti julistetun hätätilan olemassaoloon.

Viranomaisen mahdollisuudesta vastustaa alakomitean tarkastuskäyntiä ehdotetaan säädettäväksi pöytäkirjan voimaansattamista koskevan lain 4 §:ssä.

15 artikla. Viranomainen tai virkamies ei saa määrätä, panna täytäntöön tai sallia, että henkilölle tai järjestölle asetetaan seuraamus tai muuta haittaa sillä perusteella, että tämä on toimittanut alakomitealle tai sen jäsenille tietoja. Näin on riippumatta siitä, ovatko annetut tiedot oikeita vai vääriä.

Pöytäkirjassa tarkoitettun tiedon antamisen perusteella ei henkilölle tai järjestölle voida määrätä seuraamusta. Muutoin saattaisi olla vaarana, ettei mainitunlaisia tietoja tästä syystä uskalletaisi valvontaelimelle kertoa.

Vastaavanlainen määräys koskee pöytäkirjan 21 artiklan 1 kohdan mukaan myös kansalliselle valvontaelimelle annettavia tietoja ja niistä antajalleen mahdollisesti aiheutuvia seuraamuksia. Määräysten suhdetta Suomen lainsäädäntöön käsitellään mainitun artiklan kohdalla.

16 artikla. Alakomitean tulee antaa suosituksensa ja lausuntonsa 16 artiklan mukaisesti luottamuksellisesti tiedoksi sopimusvaltiolle sekä tarpeen mukaan myös kansalliselle valvontaelimelle. Sopimusvaltio voi pyytää alakomiteaa julkaisemaan raporttinsa. Raporttiin mahdollisesti sisältyviä henkilötietoja alakomitea ei voi julkaista. Alakomitea antaa toiminnastaan vuosikertomuksen YK:n kidutuksen vastaiselle komitealle.

Jos sopimusvaltio kieltäytyy yhteistyöstä alakomitean kanssa tai ei ryhdy tämän suosittelemiin toimenpiteisiin, kidutuksen vastainen komitea voi alakomitean pyynnöstä antaa asiasta julkisen lausunnon tai julkaista alakomitean raportin. Komitean jäsenten enemmistön on kannatettava toimenpidettä. Komitean on sitä ennen annettava sopimusvaltiolle mahdollisuus esittää näkemyksensä asiasta.

IV osa. 17–23 artikla. Kansallista valvontaelintä koskevat määräykset

17 artikla. Sopimusvaltion tulee perustaa tai nimetä yksi tai useampi riippumaton kansallinen valvontaelin tai ylläpitää olemassa olevaa valvontaelintä. Valvontaelimiä voi olla yksi tai kansallisen valvontajärjestelmän tehtävät voidaan antaa useamman kansallisen elimen yhteisesti hoidettaviksi. Kansallisella valvontaelimellä tulee olla valtuudet tutkia vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua, antaa viranomaisille suosituksia kohtelun ja olojen parantamiseksi sekä antaa ehdotuksia ja lausuntoja voimassa olevasta tai suunnitellusta lainsäädännöstä.

Sopimusvaltion on nimettävä kansallinen valvontaelin viimeistään vuoden kuluttua pöytäkirjan voimaantulosta, sen ratifioinnista tai siihen liittymisestä. Tarkoitus on, että kansallinen valvontaelin nimetään ratifioinnin yhteydessä.

Eduskunnan oikeusasiamiehen toimivaltaan ja käytäntöihin kuuluu jo merkittävilta osin pöytäkirjan edellyttämä valvonta ja tarkastusten suorittaminen. Oikeusasiamies on riippumaton ja täyttää muutenkin parhaiten pöytäkirjan asettamat vaatimukset. Suomessa ei ole tästä syystä tarvetta asettaa uutta, eril-

listä kansallista valvontaelintä, vaan eduskunnan oikeusasiamies voisi toimia kansallisena kidutuksen vastaisena valvontaelimenä

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi asiaa koskeva uusi 1 a luku (Kidutuksen vastainen kansallinen valvontaelin).

18 artikla. Artiklan mukaan sopimusvaltion on taattava kansallisen valvontaelimen toiminnallinen riippumattomuus sekä sen henkilökunnan riippumattomuus. Kansallisen valvontaelimen asiantuntijoilla tulee olla riittävä ammatillinen pätevyys ja asiantuntemus. Sopimusvaltion on pyrittävä molempien sukupuolten edustuksen tasapainoon sekä maassa olevien etnisten ryhmien ja vähemmistöjen riittävään edustukseen. Sopimusvaltion tulee varata kansallisen valvontaelimen käyttöön tarvittavat resurssit.

Eduskunnan oikeusasiamies on toiminnassaan riippumaton. Hän nimittää itse henkilökuntansa sekä päättää itsenäisesti työmenetelmistään ja -järjestyksestään. Oikeusasiamiehen budjetti on osa eduskunnan budjettia.

Oikeusasiamiehen kanslian virkamiesasiantuntijat ovat pääasiassa lakimiehiä.

Pöytäkirjan edellyttämää tarkastustoiminnan monipuolista osaamista on mahdollista kehittää esimerkiksi nimeämällä tarkastuksille mukaan myös virkavastuulla toimivia muiden alojen asiantuntijoita.

Kansallisen valvontaelimen toiminnassa pyritään molempien sukupuolten tasapainoiseen edustukseen sekä ottamaan mukaan etnisiä ryhmiä ja vähemmistöjä.

Pöytäkirjan 18 artiklan 4 kohdan mukaan sopimusvaltion on kansallisen valvontaelimen perustamisen yhteydessä otettava asianmukaisesti huomioon kansallisten ihmisoikeuksia edistävien ja suojelevien instituutioiden asemaa koskevat Pariisin periaatteet. Niillä tarkoitetaan YK:n ihmisoikeus-toimikunnan vuosina 1992–1993 hyväksymiä suosituksia, jotka koskevat kansallisten ihmisoikeuksia edistävien ja suojelevien instituutioiden perustamista ja toimintaa.

Eduskunta on hyväksynyt maaliskuussa 2011 eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muutoksen (535/2011), jolla oikeusasiamiehen kanslian yhteyteen perustettiin Ihmisoikeuskeskus. Yhdessä eduskunnan oikeusasiamiehen sekä ihmisoikeusvaltuus-

kunnan kanssa sen on tarkoitus toimia Pariisin periaatteiden mukaisena itsenäisenä ja riippumattomana ihmisoikeusinstituutona. Ihmisoikeuskeskusta koskevat säännökset on sisällytetty eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain uuteen 3 a lukuun. Lakimuutos on tullut voimaan vuoden 2012 alusta ja Ihmisoikeuskeskus on aloittanut toimintansa maaliskuussa 2012.

19 artikla. Kansallisen valvontaelimen toimivaltuuksista määrätään 19 artiklassa. Siinä luetellut toimivaltuudet ovat vähimmäistoimivaltuuksia eli sopimusvaltio voi halutessaan antaa kansalliselle järjestelmälle laajemmat toimivaltuudet kuin pöytäkirjassa on mainittu.

Kansallisen valvontaelimen tulee voida säännöllisesti tutkia 4 artiklan mukaisissa paikoissa pidettyjen vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua. Lisäksi kansallisen valvontaelimen on voitava antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta kiellettyä kohtelua.

Kansallisen valvontaelimen tulee lisäksi voida antaa ehdotuksia ja lausuntoja olemassa olevasta tai suunnitellusta lainsäädännöstä.

Oikeusasiamiehen tekemät tarkastuskäynnit ovat säännöllisiä. Useimmiten niistä ilmoitetaan tarkastuskohteelle etukäteen, mutta oikeusasiamiehellä on toimivalta tehdä tarkastuksia myös ilmoittamatta niistä ennakkoon. Tarkastus käsittää, paitsi varsinaisen tarkastuksen, myös tarkastusta koskevan pöytäkirjan laatimisen sekä tarvittaessa sitä koskevan vastauspyynnön toimittamisen tarkastuksen kohteena olleelle laitokselle. Oikeusasiamies voi halutessaan tehdä myös seurantatarkastuksia. Oikeusasiamies voi lailisuusvalvontaansa kuuluvassa asiassa tehdä toimivaltaiselle viranomaiselle esityksen tapahtuneen virheen korjaamiseksi tai epäkohdan korjaamiseksi.

20 artikla. Sopimusvaltion tulee artiklan mukaan myöntää kansalliselle valvontaelimelle pääsy kaikkiin tietoihin, jotka koskevat vapautensa menettäneiden säilyttävien laitosten lukumäärää, sijaintia sekä näissä laitoksissa olevia henkilöitä ja heidän kohteluaan. Valvontaelimelle on samoin myönnettävä pääsy vapautensa menettäneiden säilyttävien

laitosten tiloihin ja toimipaikkoihin sekä varattava mahdollisuus keskustella luottamuksellisesti ja ilman todistajia vapautensa menettäneiden henkilöiden kanssa. Kansalliselle valvontaelimelle on yhtä lailla tarjottava mahdollisuus keskustella muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka valvontaelimen käsitelmän mukaan voivat antaa olennaisia tietoja. Kansallisen valvontaelimen on voitava vapaasti valita paikat, joissa valvontaelimen henkilökunta haluaa vieraila, sekä henkilöt, joita se haluaa haastatella. Kansalliselle valvontaelimelle on myönnettävä oikeus pitää yhteyttä alakomitean kanssa sekä oikeus lähettää alakomitealle tietoja ja tavata sen jäseniä.

Perustuslain 111 §:n mukaan oikeusasiamiehellä on oikeus tarkastusten yhteydessä saada laillisuusvalvontaansa varten tarvitsemansa tiedot.

Kansallisen valvontaelimen oikeutta antaa alakomitealle valvontaa koskevia tietoja koskee edellä mainituin tavoin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 30 §. Lain 24 §:n 1 momentin 28 kohdan (22/2011) mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, hallintoviranomaisen asiakirjat ja rekisterit, jotka sisältävät tietoja tuomitusta taikka vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä henkilöstä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta, ja jos tiedon antamiseen on perusteltu syy. Lisäksi salassa pidettäviä ovat myös rikosrekisteriin, sakko- ja sakkorekisteriin, oikeushallinnon valakunnalliseen tietojärjestelmään sekä eläintenpitokielto- ja rikosrekisteriin talletetut tiedot.

21 artikla. Artiklan 1 kohdan mukaan kansalliselle valvontaelimelle tietoja antaneelle henkilölle tai järjestölle ei saa määrätä, panna täytäntöön tai sallia rangaistusta eikä muutoin asettaa epäedulliseen asemaan riippumatta siitä, ovatko tiedot oikeita vai vääriä. Vastaava määräys koskee edellä selostetulla tavalla 15 artiklan mukaisesti alakomitealle tietoja antaneita henkilöitä tai järjestöjä.

Artiklan 2 kohdassa määrätään tietosuojasta. Kansallisen valvontaelimen keräämät luottamukselliset tiedot on suojattava, eikä kansallisen valvontaelimen tietoon tulleita

henkilötietoja saa julkaista ilman kyseessä olevan henkilön nimenomaista suostumusta.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 1 §:ssä määrätään, että viranomaisen asiakirjat ovat julkisia, ellei siinä tai muussa laissa toisin säädetä. Asiakirjan salassapitoa koskee lain 22 §, jonka mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se tässä tai muussa laissa on säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaihtoehtoisuus. Kansallinen valvontaelimen mahdollisuutta luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja alakomitealle käsitellään 20 artiklan kohdalla.

22 artikla. Sopimusvaltion toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät kansallisen valvontaelimen suositukset ja käyvät sen kanssa keskustelua suositusten täytäntöönpanoon mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä.

Suomen lainsäädännössä ei ole määräyksiä oikeusasiamiehen suositusten käsittelemisestä, mutta käytännössä suositukset vaikuttavat viranomaisten toimintaan. Tarvittaessa oikeusasiamies voi myös käydä keskustelua viranomaisten kanssa.

23 artikla. Sopimusvaltiot sitoutuvat julkaisemaan ja jakamaan kansallisen valvontaelimen vuosikertomusta.

Eduskunnan oikeusasiamies antaa perustuslain 109 §:n mukaisesti vuosittain eduskunnalle kertomuksen toiminnastaan. Oikeusasiamiehestä annetun lain 12 §:ssä säännellään tarkemmin, että kertomuksessa käsitellään lainkäytön, julkisen hallinnon ja julkisten tehtävien hoidon tilaa sekä oikeusasiamiehen havaitsemia puutteita lainsäädännössä erityisesti perus- ja ihmisoikeuksien kannalta. Pykälän mukaan oikeusasiamies voi lisäksi antaa eduskunnalle tärkeäksi katsomattaan asiasta myös erillisen kertomuksen. Kertomustensa yhteydessä oikeusasiamies voi tehdä eduskunnalle ehdotuksia lainsäädännössä havaitsemiensa puutteiden poistamiseksi.

Siltä osin kun oikeusasiamiehen toiminta tulee olemaan pöytäkirjassa tarkoitettua kansallisen valvontaelimen tarkastustoimintaa, oikeusasiamies voisi joko sisällyttää nykyiseen kertomukseen tätä toimintaa koskevan

osuuden tai antaa kokonaan erillisen kertomuksen.

V osa. 24 artikla. Selitykset

24 artikla. Artiklan mukaan sopimusvaltiot voivat ratifioinnin yhteydessä antaa selityksen, jolla ne lykkäävät 11–23 artiklojen mukaisten velvoitteidensa täytäntöönpanoa. Lykkäyksen voi tehdä enintään kolmen vuoden ajaksi. Kidutuksen vastainen komitea voi pidentää ajanjaksoa kahdella vuodella neuvoteltuaan ensin alakomitean kanssa, mikäli sopimusvaltio esittää asianmukaiset perustelut lykkäyksen jatkamiseksi. Suomella ei ole tarkoitusta antaa tällaista selitystä.

VI osa. 25–26 artikla. Rahoitusta koskevat määräykset

25 ja 26 artikla. Artiklat koskevat alakomitean toiminnan rahoitusta. Alakomitean toiminta rahoitetaan YK:n varoista. YK:n pääsihteeri antaa alakomitean käyttöön tarvittavan henkilökunnan ja muut resurssit, jotka ovat tarpeellisia pöytäkirjan mukaisten tehtävien hoitamiseksi tehokkaasti. Lisäksi alakomitean antamien suositusten täytäntöönpanon avustamista sekä kansallisen valvontaelimen henkilökunnan koulutusta varten perustetaan erityisrahasto, johon yksityiset ja julkiset tahot voivat suorittaa vapaaehtoisia maksuja.

VII osa. 27–37 artikla. Loppumääräykset

27 artikla. Pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen. Yleissopimuksen ratifioinut tai siihen liittänyt valtio voi ratifioida puheena olevan pöytäkirjan.

28 artikla. Pöytäkirjan ratifioivan tai siihen liittyvän valtion osalta pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä ratifioimis- tai liittymiskirjan talletuksesta.

29 artikla. Liittovaltioissa pöytäkirjaa on sovellettava kaikissa sen osissa yhtäläisesti.

30 artikla. Pöytäkirjaan ei ole sallittua tehdä varauksia.

31 artikla. Artiklassa määrätään erityisesti, että pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta sopimusvaltioiden alueellisiin yleissopimuksiin perustuviin velvoitteisiin, joilla perustetaan vapautensa menettäneitä säilyttäviin laitoksiin tehtävien tarkastusten järjestelmä. Tätä tarkoitusta varten perustettuja elimiä ja alakomiteaa kannustetaan yhteistyöhön kaksinkertaisen työn välttämiseksi.

On tarkoituksenmukaista kannustaa kansallista valvontaelintä yhteistyöhön myös eurooppalaisen kidutuksen vastaisen komitean eli CPT:n kanssa.

32 artikla. Pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta Geneven yleissopimusten (SopS 7-8/1955) ja sen lisäpöytäkirjojen (SopS 81-82/1980; 5/1987; 23/1994) velvoitteisiin.

33 ja 34 artikla. Artiklat sisältävät määräykset sopimusvaltion mahdollisuudesta irtisanoa pöytäkirja ja ehdottaa muutoksia pöytäkirjan sisältöön.

35 artikla. Alakomitean jäsenillä ja kansallisen valvontaelimen jäsenillä on sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen heidän tehtäviensä hoitamiseksi riippumattomalla tavalla. Alakomitean jäsenille myönnetään vuonna 1946 tehdyn YK:n erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen 22 §:ssä mainitut erioikeudet ja vapaudet, jollei kyseisen yleissopimuksen 23 §:n määräyksistä muuta johdu.

Sopimuksen VI artikla koskee alakomitealle myönnettäviä erioikeuksia ja vapauksia. Sen mukaan asiantuntijat nauttivat sellaisia erioikeuksia ja vapauksia, jotka ovat tarpeen tehtävän hoitamiseksi. Eri oikeudet ja vapaudet koskevat muun muassa matkatavaroita, tullittomuutta, kirjesalaisuutta sekä pidättämisen ja vangitsemisen kieltoa, ja ne koskevat koko tehtävän suorittamiseen vaadittavaa aikaa matkustamiseen kuluva aika mukaan luettuna.

Kansalliselle valvontaelimelle ei ole tarpeellista myöntää artiklassa tarkoitettuja erioikeuksia ja vapauksia, sillä eduskunnan oikeusasiamies toimii lain nojalla tehtävässään riippumattomana eikä näin ollen tarvitse erivapauksia riippumattomuutensa turvaamiseksi.

Kansallisen valvontaelimen tehtävissä toimitaan virkavastuulla.

36 artikla. Alakomitean jäsenten on tarkastuksia tehdessään noudatettava kyseisen valtion lainsäädäntöä sekä pidättäytyttävä tehtäviensä puolueettoman ja kansainvälisen luonteen vastaisesta toiminnasta.

37 artikla. YK:n viralliset kielet ovat pöytäkirjan todistusvoimaiset kielet.

2 Lakiehdotusten perustelut

2.1 Laki kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta

1 §. Pykälä sisältää tavanomaisen blanketisäännöksen yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta.

2 §. Pykälän 1 momentti sisältää säännöksen pöytäkirjan 2 artiklan mukaisen alakomitean oikeudesta tehdä tarkastuksia 4 artiklassa tarkoitettuihin kaikkiin valtion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella.

Pykälän 2 momentti sisältää pöytäkirjan 14 artiklan määräykset alakomitean rajoittamattomasta pääsystä kaikkiin 4 artiklassa tarkoitettuihin paikkoihin ja niiden tiloihin. Sen mukaan alakomitealla on oltava myös 14 artiklassa tarkoitettu rajoittamaton pääsy tietoihin, jotka koskevat näiden paikkojen lukumäärää ja sijaintia sekä näissä paikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden lukumäärää, kohtelua ja laitosoja. Alakomitealla on oltava lisäksi mahdollisuus käydä luottamuksellisia keskusteluja vapautensa menettäneiden henkilöiden kanssa. Nämä keskustelut voidaan järjestää joko kahdenkeskisesti tai tarvittaessa tulkin avustamana. Keskustelumahdollisuus on oltava myös muiden sellaisten henkilöiden kanssa, joiden alakomitea katsoo voivan antaa asiaan liittyviä tietoja. Alakomitea valitsee itse paikat, joissa jäsenet haluavat käydä, sekä hen-

kilöt, joita he haluavat haastatella. Näiden alakomitean toimivaltuuksien kirjaaminen lakiin on tarkoituksenmukaista, jotta yleissopimuksen sisältö olisi viranomaisille selkeämpi ja komitean työskentelyedellytykset siten turvatut. Alakomitea voisi käyttää tässä pykälässä annettuja oikeuksia sen jälkeen, kun se on ilmoittanut Suomen hallitukselle aikomuksestaan tulla vierailulle.

Alakomitean jäsenten ja sen avustajien oikeus tulla maahan sisältyy 2 §:n 1 momenttiin. Henkilöiden maahantuloa sääntelee Schengenin rajasäännöstö sekä EU:n viisumisäännöstö, joita on selostettu edellä 12 artiklan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

3 §. Ehdotuksen mukaan vapautensa menettäneistä henkilöistä vastaavien tulee avustaa alakomiteaa sen tehtävien suorittamisessa. Säännöksellä on tarkoitus toimeenpanna pöytäkirjan 12 artiklan määräykset. Jo nykyisin kansalliset viranomaiset avustavat kidutuksen ja epäinhimillisen tai halventavan kohtelun taikka rangaistuksen estämiseksi toimivaa eurooppalaista komiteaa (CPT). Alakomitean avustaminen edellyttää samankaltaisia käytäntöjä ja menettelyjä kuin noudatetaan yhteistyössä CPT:n kanssa.

4 §. Ehdotuksessa luetellaan ne perusteet, joilla jotakin tarkastusta voitaisiin vastustaa. Luettelo, joka on pöytäkirjan 14 artiklan mukainen, on tyhjentävä. Vastustaminen ei siis voi perustua mihinkään muuhun syyhyn. Koska tarkastuksen vastustamisen syyt liittyvät sellaisiin merkittäviin tekijöihin kuten kansallinen puolustus ja yleinen turvallisuus, on asianmukaista, että valtioneuvosto päättää asiasta.

5 §. Pykälässä ehdotetaan, että oikeusministeriö huolehtisi alakomitean vierailun järjestelyistä. Toimintatavat CPT:n tarkastusten järjestämisessä ja muussa yhteistyössä ovat vakiintuneet Suomessa. Yhteistyöstä CPT:n kanssa ja tarkastusten järjestämisestä on huolehtinut oikeusministeriö. Tästä syystä on tarkoituksenmukaista, että päävastuu Suomen hallituksen ja alakomitean välisestä vastavasta toiminnasta on oikeusministeriöllä. Tiedonannot Suomen hallituksen ja alakomitean välillä toimitetaan kidutuksen vastaisen komitean kautta.

6 §. Pykälän mukaan alakomitealle tietoja antaneelle ei pelkästään tietojen antamisen

perusteella saisi määrätä rangaistusta tai muuta seuraamusta. Merkitystä ei ole sillä, ovatko tiedot paikkansapitäviä. Säännös vastaa pöytäkirjan 15 artiklan määräystä.

Pöytäkirjan 15 artiklassa kielletään rangaistusten lisäksi myös epäedulliseen asemaan asettaminen tietojen antamisen perusteella. Asiasta ei pidetä tarpeellisenä säätää erikseen. Asianmukaisesta tehtävien hoidosta säädetään valtion virkamieslaissa (14 §) ja hallinnon oikeusperiaatteista hallintolain (434/2003) 6 §:ssä. Virkarikossääntely sisältyy puolestaan rikoslain 40 lukuun.

Pöytäkirjan 15 artiklassa kielletään seuraamuksen määräämisen lisäksi myös seuraamuksen soveltaminen ja salliminen. Seuraamuksen määräämisen arvioidaan sisältävän myös seuraamuksen soveltamisen. Seuraamuksen salliminen taas tulisi arvioidavaksi virkamiesoikeudellisesti.

7 §. Pykälän mukaan pöytäkirjan muiden määräysten voimaansaattamisesta ja lain voimaantulosta säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että laki tulisi voimaan samaan aikaan kuin pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan.

2.2 Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta

5 §. *Tarkastukset.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi ensinnäkin niin, että oikeusasiamiehen laillisuusvalvontaan kuuluvaa tarkastustehtävää koskevasta säännöksestä poistettaisiin maininta tarkastusten kohdistumisesta virastoihin ja laitoksiin. Poistolla selvennettäisiin sitä, että tarkastukset voivat kohdistua kaikkiin eduskunnan oikeusasiamiehen valvottaviin. Käytännössä oikeusasiamiehen tarkastukset ovat nykyisen 5 §:n nojalla kohdistuneet myös julkisia tehtäviä hoitaviin yksityisiin.

Pykälän 1 momenttia ehdotetaan lisäksi muutettavaksi niin, että maininnat rauhanturvajoukoista ja rauhanturvaamishenkilöstöstä korvattaisiin maininnoilla kriisinhallintaorganisaatiosta ja kriisinhallintahenkilöstöstä. Muutos olisi tekninen. Sillä saatettaisiin laki vastaamaan tältä osin sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) käytettyjä ilmaisuja.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että sääntelyssä otettaisiin huomioon 1 momenttiin ehdotettu poisto. Lisäksi momenttia ehdotetaan tarkistettavaksi sanonnallisesti. Momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä valvottavan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti tarkastuskohteen henkilökunnan sekä kohteessa palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa. Valvottavilla tarkoitetaan eduskunnan oikeusasiamiehestä annetussa laissa perustuslain 109 §:n 1 momentin mukaisesti tuomioistuimia ja muita viranomaisia sekä virkamiehiä, julkisyhteisön työntekijöitä ja muitakin julkista tehtävää hoitavia (lain 1 § 1 mom.).

1 a luku

Kidutuksen vastainen kansallinen valvontaelin

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 1 a luku oikeusasiamiehen toiminnasta kidutuksen vastaisena kansallisena valvontaelimenä.

11 a §. *Kansallinen valvontaelin.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että pöytäkirjan 3 artiklassa tarkoitetun kansallisen valvontaelimen tehtävä annetaan eduskunnan oikeusasiamiehelle.

11 b §. *Tarkastustehtävä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi eduskunnan oikeusasiamiehen tarkastustehtävästä kansallisena valvontaelimenä. Pykälän 1 momentissa eduskunnan oikeusasiamiehelle ehdotetaan annettavan tehtäväksi tarkastaa sellaisia paikkoja, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaiikutuksella. Tällaista paikkaa kutsuttaisiin laissa toimipaikaksi. Toimipaikkoja olisivat esimerkiksi vankilat, poliisilaitokset ja tutkintavankilat, ulkomaalaisten säilöönottoyksiköt, psykiatriset laitokset, koulukodit, lastensuojelulaitokset sekä vanhusten ja kehitysvammaisten hoitolaitokset. Toimipaikkoi-

hin lukeutuvat myös yksityisten ylläpitämät toimipaikat tai muut paikat, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä mainitulla tavalla, kuten kauppa-keskusten ne tilat, joissa kiinniotettuja säilytetään.

Pykälän 1 momentti vastaisi pöytäkirjan 19 artiklan a alakohdassa määrättyä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan pöytäkirjan 20 artiklan c, d ja e alakohdan mukaisesti säädettäväksi, että oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä tarkastuksen toimittamiseksi toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan kanssa sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja. Keskustelut on voitava käydä ilman todistajia. Tarvittaessa keskustelut voidaan käydä tulkin välityksellä.

11 c §. Tiedonsaantioikeus. Pykälässä ehdotetaan pöytäkirjan 20 artiklan a ja b alakohdan määräysten mukaisesti säädettäväksi oikeusasiamiehen tiedonsaantioikeudesta kansallisen valvontaelimen tehtävää hoidettaessa. Sääntely olisi tarpeen, sillä perustuslain 111 §:n 1 momentin säännös oikeusasiamiehen tiedonsaantioikeudesta koskee vain laillisuusvalvontaa. Uudella 11 c §:llä annettaisiin oikeusasiamiehelle ja hänen määräämälleen eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehelle oikeus saada sallassapitosäännösten estämättä kaikki tarvitsemansa tiedot valvontaelimen tehtävän hoitamista varten. Näihin kuuluvat tiedot toimipaikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden lukumäärästä sekä tiedot kaikista toimipaikoista, joissa voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä, ja niiden sijainnista. Samoin hänen on saatava esteettä kaikki tiedot vapautensa menettäneiden laitosten ja kohtelusta, sekä kaikki muut tiedot, jotka ovat tarpeen valvontaelimen tehtävän hoitamiseksi.

11 d §. Tietojen luovuttaminen. Pykälässä annetaan oikeusasiamiehelle mahdollisuus sallassapitosäännösten estämättä luovuttaa valvontaelimenä saamia tietoja kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halven-

tavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 2 artiklassa tarkoitettulle alakomitealle. Säännös on tarpeen, jotta voidaan taata paitsi alakomitean tiedonsaantioikeus, myös kansallisen valvontaelimen mahdollisuus pitää yhteyttä alakomiteaan ja käydä luottamuksellista keskustelua sen kanssa. Muilta osin tietojen käyttämistä koskevat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säännökset.

Säännös vastaa pöytäkirjan 20 artiklan f alakohdassa määrättyä.

11 e §. Suositusten antaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi oikeusasiamiehen oikeudesta antaa valvottaville pöytäkirjan 19 artiklan b alakohdan mukaisia suosituksia koskien vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja.

11 f §. Muut sovellettavat säännökset. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että oikeusasiamiehen toimintaan kansallisen valvontaelimen tehtävässä sovelletaan, mitä 6 ja 8-11 §:ssä säädetään toiminnasta laillisuusvalvonnassa. Oikeusasiamiehellä olisi siis myös kansallisen valvontaelimen tehtävänsä hoitaessaan oikeus saada virka-apua ja oikeus määrätä poliisi- tai esitutkinta suoritettavaksi sekä velvollisuus tarvittaessa kuulla valvottavaa laitosta tai toimipaikkaa lain 1 luvun mukaisesti. Hän voisi valvontaelimenä toimissaan myös lausua valvottavalle huomautuksensa tai käsityksensä siten kuin 10 §:ssä säädetään sekä tehdä esityksiä siten kuin 11 §:ssä säädetään.

11 g §. Asiantuntijat. Pykälän 1 momentissa säädetään oikeusasiamiehen mahdollisuudesta käyttää apunaan asiantuntijoita kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan. Asiantuntijalla on oltava tehtävän suorittamisen kannalta merkityksellistä asiantuntemusta ja hänen on annettava suostumuksensa tehtävään. Hän voi osallistua tarkastuksen suorittamiseen yhdessä oikeusasiamiehen tai hänen määräämänsä kanslian virkamiehen kanssa. Asiantuntijan toimivaltaan sovelletaan 11 b §:ssä säädettyjä tarkastusoikeutta sekä 11 c §:ssä säädettyjä tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä.

Säännöksellä on tarkoitus taata pöytäkirjan 18 artiklan 2 kohdan edellyttämä monipuoli-

nen ammatillinen osaaminen tarkastustoiminnan suorittamisessa.

Pykälän 2 momentin mukaan asiantuntija toimii kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan rikosoikeudellisen virkavastuun sekä vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetyn vahingonkorvausvastuun puitteissa.

11 h §. *Kielto määrätä seuraamuksia.* Pykälän mukaan kansalliselle valvontaelimelle tietoja antaneelle ei pelkästään tietojen antamisen perusteella saisi määrätä rangaistusta tai aiheuttaa muuta seuraamusta. Säännöksen tarkoituksena on suojata valvontaelimille tietoja antanutta ja näin rohkaista häntä kertomaan havainnoistaan ja tiedoistaan valvontaelimille ilman pelkoa haitallisista seuraamuksista. Säännöksen taustalla ovat pöytäkirjan 21 artiklan määräykset.

Pöytäkirjan 21 artiklassa kielletään rangaistusten lisäksi myös epäedulliseen asemaan asettaminen tietojen antamisen perusteella. Asiasta ei pidetä tarpeellisena säätää erikseen. Asianmukaisesta tehtävien hoidosta säädetään valtion virkamieslaissa (14 §) ja hallinnon oikeusperiaatteista hallintolain (434/2003) 6 §:ssä. Virkarikossääntely sisältyy puolestaan rikoslain 40 lukuun.

Pöytäkirjan 21 artiklassa kielletään seuraamuksen määräämisen lisäksi myös seuraamuksen soveltaminen ja salliminen. Seuraamuksen määräämisen arvioidaan sisältävän myös seuraamuksen soveltamisen. Seuraamuksen salliminen taas tulisi arvioitavaksi virkamiesoikeudellisesti.

3 Voimaantulo

Pöytäkirja on ratifioitava tai siihen on liitettävä. Pöytäkirja tuli kansainvälisesti voimaan 22 päivänä kesäkuuta 2006, kun kahdenkymmenes ratifioimis- ja/tai liittymiskirja oli talletettu YK:n pääsihteerin huostaan. Valtion osalta, joka pöytäkirjan voimaantulon jälkeen ratifioi tämän pöytäkirjan tai liittyy siihen, pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona se on tallettanut oman ratifioimis- tai liittymiskirjansa.

Esitykseen sisältyvän voimaansaattamislain sekä eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain uuden 1 a luvun ehdotetaan tulevan voimaan valtioneuvoston asetuksella säädetttä-

vänä ajankohtana samaan aikaan kun pöytäkirja tulee Suomen osalta voimaan. Perustuslain 79 §:n 3 momentissa edellytetään erityistä syytä lain voimaantuloajankohdan säätämiseksi asetuksella. Valiokunnan käytännössä erityisen syyn vaatimus täyttyy, jos lain voimaantuloajankohdalla on sidonnaisuus Suomen kansainvälisten velvoitteiden voimaantuloon (PeVL 5/2004 vp, s. 2/I, PeVL 16/2004 vp, PeVL 48/2004 vp, PeVL 15/2011 vp). Lakiin ehdotettu uusi 1 a luku liittyy välittömästi valinnaisen pöytäkirjan määräyksiin, eikä voimaantulosäännöstä siksi pidetä ongelmallisena perustuslain kannalta.

Eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 5 §:n muutosten on kuitenkin tarkoitus tulla voimaan mahdollisimman pian.

Valinnaisen pöytäkirjan tarkoittamat kansainvälisen ja kansallisen valvontaelimen tekemät tarkastukset voivat kohdistua paikkoihin, joissa tapahtuva toiminta Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n mukaan kuuluu Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan, kuten terveyden- ja sairaanhoito, lastensuojelu, sosiaalihuolto sekä maakunnan lainsäädännön alainen pakkokeinojen käyttö. Pöytäkirja sisältää lisäksi viranomaisiin kohdistuvan velvoitteen avustaa valvontaelimiä. Näin ollen on katsottava, että maakuntapäivien on hyväksyttävä hallituksen esitykseen sisältyvä pöytäkirjan voimaansaattamislaki itsehallintolain 59 §:n 1 momentin mukaisesti, jotta määräykset tulisivat voimaan myös Ahvenanmaan maakunnassa.

Yleissopimuksen voimaansaattamisasetukselle ei ole ollut tarpeen pyytää maakuntapäivien hyväksymistä, koska kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen kielto kuuluu rikoslakia koskevana asiana valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

4 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

4.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Perustuslain 94 §:n 1 momentin mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka

sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka vaativat perustuslain mukaan muusta syystä eduskunnan hyväksymisen.

Valtiosopimuksen tai muun kansainvälisen velvoitteen määräys on eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan mukaan luettava lainsäädännön alaan

1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatun perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista;

2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita;

3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla taikka;

4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai

5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan kansainvälisen velvoitteen määräys kuuluu näiden perusteiden mukaan lainsäädännön alaan siitä riippumatta, onko määräys ristiriidassa vai sopusoinnussa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Pöytäkirjan 3 artiklassa määrätään sopimusvaltion velvollisuudesta perustaa tai nimetä kansallinen valvontaelin. Määräys kuuluu lainsäädännön alaan, sillä julkista valtaa käyttävien valtionhallinnon toimielinten yleisistä perusteista on perustuslain 119 §:n mukaan säädettävä lailla.

Pöytäkirjan 4 artiklassa määrätään alakomitean ja kansallisen valvontaelimen oikeudesta tehdä tarkastuksia sopimusvaltion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin. Alakomitean tarkastusoikeudessa on kyse julkisen vallan käyttämisestä Suomen alueella. Asiaa on näin ollen arvioitava perustuslain täysivaltaisuutta koskevista säännöksistä lähtien. Asiaa käsitellään jäljempänä käsittelyjärjestystä koskevassa jaksossa. Kansallisen valvontaelimen tarkastusoikeudesta on säädettävä lailla.

Pöytäkirjan 11–14 artiklassa määrätään alakomitean tekemistä tarkastuksista, sekä yhteistyöstä kansallisen valvontaelimen kanssa sekä tietojensaantioikeudesta. Voimassa olevien säännösten nojalla alakomitealla ei ole oikeutta päästä pöytäkirjassa tarkoitettuihin tarkastuskohteisiin. Tarkastuk-

sisä on kyse julkisen vallan käyttämisestä Suomen alueella, mikä edellyttää eduskunnan suostumusta. Pöytäkirjan 12 artiklassa sopimusvaltiot sitoutuvat pyydettyä antamaan alakomitealle tietoja, jotka voivat sisältää henkilötietoja. Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Tietojen antamista alakomitealle sääntelee viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki.

Pöytäkirjan 15 artiklassa määrätään seuraamusten kiellosta alakomitealle tietoja antaneen osalta. Artikla vaikuttaa muun muassa rikoslain tulkintaan ja soveltamiseen ja kuuluu näin ollen lainsäädännön alaan.

Pöytäkirjan 17–21 artiklassa määrätään sopimusvaltion velvollisuudesta perustaa tai nimetä kansallinen valvontaelin sekä tämän valvontaelimen tehtävistä ja lainsäädännön alaan kuuluvista valtuuksista. Ehdotuksen mukaan eduskunnan oikeusasiamies nimitetään kansalliseksi valvontaelimeksi.

Pöytäkirjan 35 artiklassa edellytetään kansainvälisen alakomitean jäsenille myönnettävän YK:n erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen (SopS 23 ja 24/1958) mukaisia erioikeuksia ja vapauksia. Kansainvälisen järjestön ja sen henkilökunnan ja muiden siihen liittyvien henkilöiden erioikeuksia ja vapauksia koskevat määräykset kuuluvat lainsäädännön alaan ja vaativat eduskunnan hyväksymisen (PeVL 38/2000 vp).

Pöytäkirja sisältää näin ollen useita lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä. Eduskunnan suostumus pöytäkirjaan sitoutumiselle on siksi tarpeen.

4.2 Käsittelyjärjestys

Alakomitealla on pöytäkirjan mukaan oikeus tehdä tarkastuksia sopimuspuolten alueella. Alakomitean tarkastustoiminnassa on katsottava olevan kyse julkisen vallan käyttämisestä Suomen alueella. Näin ollen alakomitean oikeutta päästä Suomen lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin on arvioitava valtion täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kannalta.

Perustuslain 1 §:n 1 momentin mukaan Suomi on täysivaltainen tasavalta. Perustuslain 1 §:n 3 momentin mukaisesti Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rau-

han ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskunnan kehittämiseksi. Perustuslain esitöiden (HE 1/1998 vp) mukaan viimeksi mainitulla säännöksellä on tulkinnallista merkitystä arvioitaessa, milloin kansainvälinen velvoite on ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa. Perustuslakivaliokunta on perustuslain esitöiden pohjalta katsonut, että sellaiset kansainväliset velvoitteet, jotka ovat tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja jotka vain vähäisessä määrin vaikuttavat valtion täysivaltaisuuteen, eivät sellaisenaan ole ristiriidassa perustuslain täysivaltaisuussäännösten kanssa (PeVL 11/2000 vp, PeVL 12/2000 vp ja PeVL 19/2010 vp).

Sopimuksen asiasisältö puoltaa tarkastusvaltuuden myöntämistä alakomitealle Suomen alueella. Kansainvälisen elimen suorittamat tarkastukset vahvistavat merkittävällä tavalla vapautensa menettäneiden ihmisoikeuksien suojaa ja tätä kautta lujittavat oikeusvaltioperiaatetta. Alakomitealle annettavien tarkastusvaltuuksien voidaan katsoa olevan tavanomaisia nykyaikaisessa kansainvälisessä yhteistoiminnassa ja vain vähäisessä mää-

rin vaikuttavan valtion täysivaltaisuuteen. Ne eivät siksi ole ristiriidassa Suomen täysivaltaisuutta koskevien perustuslain säännösten kanssa.

Pöytäkirja ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Pöytäkirja voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja molemmat lakiehdotukset voidaan hyväksyä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä.

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että

eduskunta hyväksyisi New Yorkissa 18 päivänä joulukuuta 2002 tehdyn kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan.

Edellä esitetyn perusteella ja koska pöytäkirja sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lain-säädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja pöytäkirjan soveltamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

New Yorkissa 18 päivänä joulukuuta 2002 tehdyn kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Edellä 1 §:ssä mainitulla pöytäkirjalla perustetulla kansainvälisellä alakomitealla on tehtävänsä suorittamiseksi oikeus tehdä tarkastuksia kaikkiin valtion lainkäyttövaltaan kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella.

Kansainvälisen alakomitean on

1) päästävä kaikkiin 1 momentissa tarkoitettuihin paikkoihin ja niiden tiloihin;

2) saatava kaikki tiedot, jotka koskevat 1 momentissa tarkoitetuissa paikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden lukumäärää sekä näiden paikkojen lukumäärää ja sijaintia;

3) saatava kaikki tiedot, jotka koskevat 1 momentissa tarkoitetuissa paikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja laitosoja;

4) saatava mahdollisuus käydä vapautensa menettäneiden henkilöiden kanssa luottamuksellisia keskusteluja, jotka voidaan järjestää joko kahdenkeskisesti tai tarvittaessa tulkin välityksellä, sekä keskusteluja muiden sellaisten henkilöiden kanssa, joiden alako-

mitea katsoo voivan antaa merkityksellisiä tietoja; sekä

5) saatava valita paikat, joissa komitean jäsenet haluavat käydä, sekä henkilöt, joita he haluavat haastatella.

3 §

Vapautensa menettäneistä henkilöistä vastaavien tulee avustaa alakomiteaa sen tehtävien suorittamisessa.

4 §

Jos 3 §:ssä tarkoitettu vapautensa menettäneistä henkilöistä vastaava katsoo, että alakomitean tarkastuskäyntiä johonkin laitokseen tai paikkaan ei voida suorittaa johtuen kiireellisistä ja pakottavista syistä, jotka liittyvät kansalliseen puolustukseen, yleiseen turvallisuuteen, luonnonkatastrofiin tai vakavaan häiriöön tarkastuksen kohteena olevassa laitoksessa ja jotka väliaikaisesti estävät tarkastuksen toteuttamisen, sen on välittömästi ilmoitettava asiasta valtioneuvostolle.

Valtioneuvoston on kiireellisesti päätettävä, vastustaako Suomen hallitus pöytäkirjan 14 artiklan 2 kohdan mukaisesti tarkastuskäyntiä tai jotakin siihen liittyvää toimenpidettä.

5 §

Oikeusministeriö vastaa yhteistyöstä Suomen hallituksen ja kansainvälisen alakomitean välillä sekä kansainvälisen alakomitean tarkastuskäyntien yleisestä järjestelystä Suomessa.

Oikeusministeriöllä on oikeus tehtävänsä suorittamiseksi saada 2 §:n 2 momentin 2

kohdan mukaiset tiedot 2 §:n 1 momentissa tarkoitetuilta viranomaisilta.

6 §

Alakomitealle tietoja antaneelle ei saa määrätä rangaistusta tai muuta seuraamusta tietojen antamisen perusteella.

7 §

Pöytäkirjan muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki**eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 5 § ja
lisätään lakiin uusi 1 a luku seuraavasti:

5 §

Tarkastukset

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen sotilaallisessa kriisinhallintaorganisaatiossa seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä kriisinhallintahenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä valvottavan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti tarkastuskohteen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

1 a luku

Kidutuksen vastainen kansallinen valvontaelin

11 a §

Kansallinen valvontaelin

Eduskunnan oikeusasiamies on kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (SopS /) 3 artiklassa tarkoitettu kansallinen valvontaelin.

11 b §

Tarkastustehtävä

Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamies tarkastaa sellaisia paikkoja, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella (toimipaikka).

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja.

11 c §

Tiedonsaantioikeus

Oikeusasiamiehellä ja hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä on kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tiedot toimipaikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden määrästä, toimipaikkojen määrästä ja sijainnista sekä vapautensa menettäneiden kohtelusta ja oloista samoin kuin muut valvontaelimen tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

11 d §

Tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, oikeusasiamies voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja vapautensa menettäneistä sekä näiden kohtelusta ja oloista kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 2 artiklassa tarkoitetulle alakomitealle.

11 e §

Suosituksen antaminen

Oikeusasiamies voi kansallisen valvontaelimen tehtävää hoitaessaan antaa valvottaville suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

11 f §

Muut sovellettavat säännökset

Oikeusasiamiehen toimintaan kansallisen valvontaelimen tehtävässä sovelletaan lisäksi, mitä 6 ja 8-11 §:ssä säädetään toiminnasta laillisuusvalvonnassa.

11 g §

Asiantuntijat

Oikeusasiamies voi kansallisen valvontaelimen tehtävää hoitaessaan käyttää apunaan asiantuntijoita. Oikeusasiamies voi nimetä asiantuntijaksi suostumuksensa tehtävään antaneen henkilön, jolla on kansallisen valvontaelimen tarkastustehtävän kannalta merkityksellistä asiantuntemusta. Asiantuntija voi osallistua 11 b §:ssä tarkoitetun tarkastuksen suorittamiseen, jolloin hänen toimivaltaansa sovelletaan, mitä mainitussa pykälässä ja 11 c §:ssä säädetään.

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitaessaan asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

11 h §

Kielto määrätä seuraamuksia

Kansalliselle valvontaelimelle tietoja antaneelle ei saa määrätä rangaistusta tai muuta seuraamusta tietojen antamisen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lain 5 § tulee kuitenkin voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ .

Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 2012

Pääministeri

JYRKI KATAINEN

Ulkoasiainministeri *Erkki Tuomioja*

*Liite
Rinnakkaistekstit*

Laki

eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 5 § ja
lisätään lakiin uusi 1 a luku seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Tarkastukset

Tarkastukset

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan *virastojen ja laitosten* tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen rauhanturvajoukoissa seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä rauhanturvaamishenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä tai hänen edustajallaan on oikeus päästä *tutustumaan* viraston tai laitoksen kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti viraston tai laitoksen henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

Oikeusasiamies toimittaa tarpeen mukaan tarkastuksia perehtyäkseen laillisuusvalvontaansa kuuluviin asioihin. Erityisesti hänen on toimitettava tarkastuksia vankiloissa ja muissa suljetuissa laitoksissa valvoakseen niihin sijoitettujen henkilöiden kohtelua sekä puolustusvoimien eri yksiköissä ja Suomen *sotilaallisessa kriisinhallintaorganisaatiossa* seuratakseen varusmiesten ja muiden asepalvelusta suorittavien sekä kriisinhallintahenkilöstön kohtelua.

Tarkastuksen yhteydessä oikeusasiamiehellä ja *hänen määräämällään eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian virkamiehellä* on oikeus päästä *valvottavan* kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti *tarkastuskohteen* henkilökunnan sekä siellä palvelevien tai sinne sijoitettujen henkilöiden kanssa.

1 a luku

*Kidutuksen vastainen kansallinen
valvontaelin*

11 a §

Kansallinen valvontaelin

Eduskunnan oikeusasiamies on kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen

yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (SopS /) 3 artiklassa tarkoitettu kansallinen valvontaelin.

11 b §

Tarkastustehtävä

Kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeusasiamies tarkastaa sellaisia paikkoja, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella (toimipaikka).

Tarkastuksen toimittamiseksi oikeusasiamehellä ja hänen määräämällään eduskunnan kanslian virkamiehellä on oikeus päästä toimipaikan kaikkiin tiloihin ja tietojärjestelmiin sekä oikeus keskustella luottamuksellisesti vapautensa menettäneiden henkilöiden ja toimipaikan henkilökunnan sekä muiden sellaisten henkilöiden kanssa, jotka voivat antaa tarkastuksen kannalta merkityksellisiä tietoja.

11 c §

Tiedonsaantioikeus

Oikeusasiamehellä ja hänen määräämällään eduskunnan kanslian virkamiehellä on kansallisen valvontaelimen tehtäviä hoitaessaan oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaisilta ja toimipaikkojen ylläpitäjiltä tiedot toimipaikoissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden määrästä, toimipaikkojen määrästä ja sijainnista sekä vapautensa menettäneiden kohtelusta ja oloista samoin kuin muut valvontaelimen tehtävän hoitamiseksi tarpeelliset tiedot.

11 d §

Tietojen luovuttaminen

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, oikeusasiamies voi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja vapautensa menettäneistä sekä näiden kohtelusta ja oloista kidutuksen ja muun julman,

epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan 2 artiklassa tarkoitettulle alakomitealle.

11 e §

Suosittelujen antaminen

Oikeusasiamies voi kansallisen valvontaelimen tehtävää hoitaessaan antaa valvottaville suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

11 f §

Muut sovellettavat säännökset

Oikeusasiamiehen toimintaan kansallisen valvontaelimen tehtävässä sovelletaan lisäksi, mitä 6 ja 8-11 §:ssä säädetään toiminnasta laillisuusvalvonnassa.

11 g §

Asiantuntijat

Oikeusasiamies voi kansallisen valvontaelimen tehtävää hoitaessaan käyttää apunaan asiantuntijoita. Eduskunnan oikeusasiamies voi nimetä asiantuntijaksi suostumuksensa tehtävään antaneen henkilön, jolla on kansallisen valvontaelimen tarkastustehtävän kannalta merkityksellistä asiantuntemusta. Asiantuntija voi osallistua 11 b §:ssä tarkoitetun tarkastuksen suorittamiseen, jolloin hänen toimivaltaansa sovelletaan, mitä mainitussa pykälässä ja 11 c §:ssä säädetään.

Tämän luvun mukaisia tehtäviä hoitaessaan asiantuntijaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

11 h §

Kielto määrätä seuraamuksia

Kansalliselle valvontaelimelle tietoja antaneelle ei saa määrätä rangaistusta tai muuta seuraamusta tietojen antamisen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. Lain 5 § tulee kuitenkin voimaan _____ päivänä kuuta 20 _____ .

Sopimusteksti

KIDUTUKSEN JA MUUN JULMAN,
EPÄINHIMILLISEN TAI HALVENTAVAN
KOHTELUN TAI RANGAISTUKSEN
VASTAISEN YLEISSOPIMUKSEN
VALINNAINEN PÖYTÄKIRJA

OPTIONAL PROTOCOL TO THE
CONVENTION AGAINST TORTURE
AND OTHER CRUEL, INHUMAN OR
DEGRADING TREATMENT OR
PUNISHMENT

JOHDANTO

PREAMBLE

Tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot, jotka

The States Parties to the present Protocol,

vahvistavat, että kidutus ja muu julma, epäinhimillinen tai halventava kohtelu tai rangaistus ovat kiellettyjä tekoja ja vakavia ihmisoikeuksien loukkauksia,

Reaffirming that torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment are prohibited and constitute serious violations of human rights,

ovat vakuuttuneita tarpeesta ryhtyä lisätoimiin, jotta saavutetaan kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen (jäljempänä yleissopimus) tavoitteet ja pystytään vahvistamaan vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan,

Convinced that further measures are necessary to achieve the purposes of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (hereinafter referred to as the Convention) and to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment,

palauttavat mieleen, että yleissopimuksen 2 ja 16 artikla velvoittavat jokaista sopimusvaltiota ryhtymään tehokkaisiin toimiin ehkäistäkseen kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kaikilla lainkäyttövaltaansa kuuluvilla alueilla,

Recalling that articles 2 and 16 of the Convention oblige each State Party to take effective measures to prevent acts of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment in any territory under its jurisdiction,

tunnustavat, että valtioilla on ensisijainen vastuu kyseisten artiklojen täytäntöönpanosta, että vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelun vahvistaminen ja heidän ihmisoikeuksiensa täysimääräinen kunnioittaminen ovat kaikkien yhteisellä vastuulla ja että kansainväliset valvontaelimet täydentävät ja vahvistavat kansallisia toimia,

Recognizing that States have the primary responsibility for implementing those articles, that strengthening the protection of people deprived of their liberty and the full respect for their human rights is a common responsibility shared by all and that international implementing bodies complement and strengthen national measures,

palauttavat mieleen, että kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen tehokas ehkäiseminen edellyttää koulutusta ja erilaisten lainsäädännöllisten, hallinnollisten ja oikeudellisten toimien sekä muiden toimien yhdistämistä,

Recalling that the effective prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment requires education and a combination of various legislative, administrative, judicial and other measures,

palauttavat myös mieleen, että ihmisoikeuksien maailmankonferenssi on julistanut painokkaasti, että kidutuksen poistamiseen tarkoitettujen toimien olisi ensisijaisesti oltava ennalta ehkäiseviä, ja kehottanut hyväk-

Recalling also that the World Conference on Human Rights firmly declared that efforts to eradicate torture should first and foremost be concentrated on prevention and called for the adoption of an optional protocol to the

symään yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan, jonka tarkoituksena on perustaa ennalta ehkäisevä laitoksissa tehtävien säännöllisten tarkastusten järjestelmä,

ovat vakuuttuneita siitä, että vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan voidaan vahvistaa ennalta ehkäisevin muin kuin oikeudellisin menetelmin, jotka perustuvat laitoksissa tehtäviin säännöllisiin tarkastuksiin,

ovat sopineet seuraavasta:

I OSA YLEISET PERIAATTEET

1 artikla

Tämän pöytäkirjan tavoitteena on perustaa järjestelmä, jossa riippumattomien kansainvälisten ja kansallisten elinten edustajat tekevät säännöllisesti tarkastuksia paikoissa, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, ehkäistäkseen kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta.

2 artikla

1. Perustetaan kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen ehkäisemistä käsittelevä kidutuksen vastaisen komitean alakomitea (jäljempänä "alakomitea"), joka hoitaa sille tässä pöytäkirjassa määrättyjä tehtäviä.

2. Alakomitea toimii Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaisesti ja noudattaa siinä asetettuja tavoitteita ja periaatteita sekä vapautensa menettäneiden ihmisten kohtelua koskevia Yhdistyneiden kansakuntien vaatimuksia.

3. Alakomitea noudattaa työssään myös luottamuksellisuuden, puolueettomuuden, tasapuolisuuden, yleismaailmallisuuden ja objektiivisuuden periaatteita.

4. Alakomitea ja sopimusvaltiot toimivat yhteistyössä tämän pöytäkirjan täytäntöönpanossa.

Convention, intended to establish a preventive system of regular visits to places of detention,

Convinced that the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment can be strengthened by non-judicial means of a preventive nature, based on regular visits to places of detention,

Have agreed as follows:

PART I GENERAL PRINCIPLES

Article 1

The objective of the present Protocol is to establish a system of regular visits undertaken by independent international and national bodies to places where people are deprived of their liberty, in order to prevent torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

Article 2

1. A Subcommittee on Prevention of Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment of the Committee against Torture (hereinafter referred to as the Subcommittee on Prevention) shall be established and shall carry out the functions laid down in the present Protocol.

2. The Subcommittee on Prevention shall carry out its work within the framework of the Charter of the United Nations and shall be guided by the purposes and principles thereof, as well as the norms of the United Nations concerning the treatment of people deprived of their liberty.

3. Equally, the Subcommittee on Prevention shall be guided by the principles of confidentiality, impartiality, non-selectivity, universality and objectivity.

4. The Subcommittee on Prevention and the States Parties shall cooperate in the implementation of the present Protocol.

3 artikla

Kukin sopimusvaltio perustaa tai nimeää yhden tai useamman kansallisen tarkastuksia tekevän elimen tai pitää yllä sellaista elintä kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen ehkäisemiseksi (jäljempänä "kansallinen valvontaelin").

4 artikla

1. Sopimusvaltiot sallivat tämän pöytäkirjan mukaisesti 2 ja 3 artiklassa tarkoitettujen elinten tekemät tarkastukset kaikkiin lainkäyttö- ja määräysvaltaansa kuuluviin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä joko viranomaisen antaman määräyksen nojalla tai viranomaisen kehotuksesta, suostumuksella tai myötävaikutuksella (jäljempänä "laitokset"). Tällaisten tarkastusten tarkoituksena on vahvistaa tarvittaessa näiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan.

2. Tässä pöytäkirjassa vapauden menettämisellä tarkoitetaan kaikenlaista säilöönottoa tai vangitsemista taikka henkilön asettamista lainkäyttö-, hallinto- tai muun viranomaisen määräyksestä julkiseen tai yksityiseen valvontalaitokseen, josta hän ei voi poistua omasta tahdostaan.

II OSA
ALAKOMITEA

5 artikla

1. Alakomitea koostuu kymmenestä jäsenestä. Sen jälkeen, kun viideskymmenes valtio on ratifioinut tämän pöytäkirjan tai liittynyt siihen, alakomitean jäsenmäärä nostetaan kahteenkymmeneenviiteen.

2. Alakomitean jäsenet valitaan sellaisten nuhteettomien henkilöiden keskuudesta, joilla on tunnustettu ammatillinen kokemus lainkäytön alalla, erityisesti rikosoikeuden, vankeinhoidon tai poliisihallinnon alalla, tai jol-

Article 3

Each State Party shall set up, designate or maintain at the domestic level one or several visiting bodies for the prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment (hereinafter referred to as the national preventive mechanism).

Article 4

1. Each State Party shall allow visits, in accordance with the present Protocol, by the mechanisms referred to in articles 2 and 3 to any place under its jurisdiction and control where persons are or may be deprived of their liberty, either by virtue of an order given by a public authority or at its instigation or with its consent or acquiescence (hereinafter referred to as places of detention). These visits shall be undertaken with a view to strengthening, if necessary, the protection of these persons against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

2. For the purposes of the present Protocol, deprivation of liberty means any form of detention or imprisonment or the placement of a person in a public or private custodial setting which that person is not permitted to leave at will by order of any judicial, administrative or other authority.

PART II
SUBCOMMITTEE ON PREVENTION

Article 5

1. The Subcommittee on Prevention shall consist of ten members. After the fiftieth ratification of or accession to the present Protocol, the number of the members of the Subcommittee on Prevention shall increase to twenty-five.

2. The members of the Subcommittee on Prevention shall be chosen from among persons of high moral character, having proven professional experience in the field of the administration of justice, in particular crimi-

lakien vapautensa menettäneiden kohteluun liittyvällä alalla.

3. Alakomitean kokoonpanossa kiinnitetään asianmukaista huomiota sopimusvaltioiden tasapuoliseen maantieteelliseen jakaumaan sekä niiden erilaisten yhteiskuntamuotojen ja oikeusjärjestelmien edustukseen.

4. Alakomitean kokoonpanossa kiinnitetään huomiota myös molempien sukupuolten tasapainoiseen edustukseen sukupuolten tasa-arvon periaatteen ja syrjimättömyysperiaatteen mukaisesti.

5. Alakomiteassa saa olla jäsenenä vain yksi saman valtion kansalainen.

6. Alakomitean jäsenet toimivat henkilökohtaisessa ominaisuudessaan, riippumattomasti ja puolueettomasti, ja heidän on oltava käytettävissä hoitamaan tehtäviään alakomiteassa tehokkaasti.

6 artikla

1. Kukin sopimusvaltio voi nimetä tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti enintään kaksi 5 artiklan mukaiset pätevyys- ja muut vaatimukset täyttävää ehdokasta, toimittaen samalla yksityiskohtaiset tiedot nimettyjen ehdokaiden pätevyyydestä.

2.

a) Nimettyjen ehdokkaiden on oltava tämän pöytäkirjan sopimusvaltioiden kansalaisia;

b) vähintään toisen sopimusvaltion nimeämistä kahdesta ehdokkaasta on oltava nimeävän sopimusvaltion kansalainen;

c) ehdokkaiksi saa nimetä enintään kaksi saman sopimusvaltion kansalaista;

d) ennen kuin sopimusvaltio nimeää ehdokkaiksi toisen sopimusvaltion kansalaisen, sen on pyydettävä ja saatava tähän kyseisen sopimusvaltion suostumus.

3. Viimeistään viisi kuukautta ennen sitä sopimusvaltioiden kokousta, jossa alakomitean jäsenten vaalit pidetään, Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri lähettää sopimusvaltioille kirjeen, jossa sopimusvaltioita pyydetään nimeämään ehdokkaansa kolmen kuukauden kuluessa. Pääsihteeri toimittaa kaikkiaan näin nimetyistä ehdokkaista aakkosellisen

nal law, prison or police administration, or in the various fields relevant to the treatment of persons deprived of their liberty.

3. In the composition of the Subcommittee on Prevention due consideration shall be given to equitable geographic distribution and to the representation of different forms of civilization and legal systems of the States Parties.

4. In this composition consideration shall also be given to balanced gender representation on the basis of the principles of equality and non-discrimination.

5. No two members of the Subcommittee on Prevention may be nationals of the same State.

6. The members of the Subcommittee on Prevention shall serve in their individual capacity, shall be independent and impartial and shall be available to serve the Subcommittee on Prevention efficiently.

Article 6

1. Each State Party may nominate, in accordance with paragraph 2 of the present article, up to two candidates possessing the qualifications and meeting the requirements set out in article 5, and in doing so shall provide detailed information on the qualifications of the nominees.

2.

(a) The nominees shall have the nationality of a State Party to the present Protocol;

(b) At least one of the two candidates shall have the nationality of the nominating State Party;

(c) No more than two nationals of a State Party shall be nominated;

(d) Before a State Party nominates a national of another State Party, it shall seek and obtain the consent of that State Party.

3. At least five months before the date of the meeting of the States Parties during which the elections will be held, the Secretary-General of the United Nations shall address a letter to the States Parties inviting them to submit their nominations within three months. The Secretary-General shall submit a list, in alphabetical order, of all per-

luettelon, jossa mainitaan myös kunkin ehdokkaan nimennyt sopimusvaltio.

7 artikla

1. Alakomitean jäsenet valitaan seuraavalla tavalla:

a) ensisijaisesti kiinnitetään huomiota siihen, täyttyvätkö tämän pöytäkirjan 5 artiklan mukaiset vaatimukset ja edellytykset;

b) ensimmäiset vaalit pidetään viimeistään kuusi kuukautta tämän pöytäkirjan voimaantulon jälkeen;

c) sopimusvaltiot valitsevat alakomitean jäsenet salaisella lippuäänestyksellä;

d) alakomitean jäsenten vaalit pidetään joka toinen vuosi järjestettävässä sopimuspuolten kokouksessa, jonka Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri kutsuu koolle. Näissä kokouksissa, jotka ovat päätösvaltaisia, kun kaksi kolmannelle sopimusvaltioista on edustettuna, valitaan alakomitean jäseniksi ne ehdokkaat, jotka saavat suurimman äänimäärän ja läsnä olevien ja äänestävien sopimusvaltioiden edustajien ehdottoman äänen enemmistön.

2. Jos vaaleissa kaksi saman sopimusvaltion kansalaista täyttää alakomitean jäseneksi valitsemisen edellytykset, alakomitean jäseneksi valitaan suuremman äänimäärän saanut ehdokas. Jos molemmat ehdokkaat saavat saman äänimäärän, sovelletaan seuraavaa menettelyä:

a) jos ehdokkaista ainoastaan toinen on sen sopimusvaltion nimeämä, jonka kansalainen hän on, tämä ehdokas valitaan alakomitean jäseneksi;

b) jos molemmat ehdokkaat ovat sen sopimusvaltion nimeämiä, jonka kansalaisia he ovat, järjestetään erillinen salainen lippuäänestys sen ratkaisemiseksi, kumpi ehdokas valitaan alakomitean jäseneksi;

c) jos kumpikaan ehdokkaista ei ole sen sopimusvaltion nimeämä, jonka kansalaisia he ovat, järjestetään erillinen lippuäänestys sen ratkaisemiseksi, kumpi ehdokas valitaan alakomitean jäseneksi.

sons thus nominated, indicating the States Parties that have nominated them.

Article 7

1. The members of the Subcommittee on Prevention shall be elected in the following manner:

(a) Primary consideration shall be given to the fulfilment of the requirements and criteria of article 5 of the present Protocol;

(b) The initial election shall be held no later than six months after the entry into force of the present Protocol;

(c) The States Parties shall elect the members of the Subcommittee on Prevention by secret ballot;

(d) Elections of the members of the Subcommittee on Prevention shall be held at biennial meetings of the States Parties convened by the Secretary-General of the United Nations. At those meetings, for which two thirds of the States Parties shall constitute a quorum, the persons elected to the Subcommittee on Prevention shall be those who obtain the largest number of votes and an absolute majority of the votes of the representatives of the States Parties present and voting.

2. If during the election process two nationals of a State Party have become eligible to serve as members of the Subcommittee on Prevention, the candidate receiving the higher number of votes shall serve as the member of the Subcommittee on Prevention. Where nationals have received the same number of votes, the following procedure applies:

(a) Where only one has been nominated by the State Party of which he or she is a national, that national shall serve as the member of the Subcommittee on Prevention;

(b) Where both candidates have been nominated by the State Party of which they are nationals, a separate vote by secret ballot shall be held to determine which national shall become the member;

(c) Where neither candidate has been nominated by the State Party of which he or she is a national, a separate vote by secret ballot shall be held to determine which candidate shall be the member.

8 artikla

Jos alakomitean jäsen kuolee tai eroaa tai ei jostain muusta syystä voi enää hoitaa tehtäviään, kyseisen jäsenen ehdokkaaksi nimennyt sopimusvaltio nimeää toisen vaalikelpoisen, 5 artiklan mukaiset pätevyys- ja muut vaatimukset täyttävän henkilön toimimaan alakomitean jäsenenä seuraavaan sopimuspuolten kokoukseen saakka, ottaen huomioon tarpeen säilyttää asianmukainen tasapaino eri alojen asiantuntemuksen suhteen ja edellyttäen, että sopimusvaltioiden enemmistö hyväksyy kyseisen henkilön. Hyväksyntä katsotaan annetuksi, jollei vähintään puolet sopimusvaltioista ole vastustanut nimettyä ehdokasta kuuden viikon kuluessa siitä, kun Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri on ilmoittanut niille ehdokkaan nimeämisestä.

9 artikla

Alakomitean jäsenet valitaan neljän vuoden toimikaudeksi. Heidät voidaan valita uudelleen kerran, jos heidät nimetään uudelleen ehdokkaaksi. Puolet ensimmäisissä vaaleissa valituista jäsenistä päättää toimikautensa kahden vuoden kuluttua; 7 artiklan 1 kohdan d alakohdassa tarkoitetun kokouksen puheenjohtaja valitsee nämä jäsenet arvalla välittömästi ensimmäisten vaalien jälkeen.

10 artikla

1. Alakomitea valitsee toimihenkilönsä kahden vuoden toimikaudeksi. Heidät voidaan valita uudelleen.

2. Alakomitea hyväksyy työjärjestyksensä itse. Työjärjestyksessä on määrättävä muun muassa, että:

a) alakomitean kokous on päätösvaltainen, kun yli puolet sen jäsenistä on läsnä;

b) alakomitean päätökset tehdään läsnä olevien jäsenten äänen enemmistöllä;

c) alakomitea kokoontuu suljetuin ovin.

3. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri kutsuu koolle alakomitean ensimmäisen kokouksen. Ensimmäisen kokouksensa jälkeen alakomitea kokoontuu työjärjestyksessään

Article 8

If a member of the Subcommittee on Prevention dies or resigns, or for any cause can no longer perform his or her duties, the State Party that nominated the member shall nominate another eligible person possessing the qualifications and meeting the requirements set out in article 5, taking into account the need for a proper balance among the various fields of competence, to serve until the next meeting of the States Parties, subject to the approval of the majority of the States Parties. The approval shall be considered given unless half or more of the States Parties respond negatively within six weeks after having been informed by the Secretary-General of the United Nations of the proposed appointment.

Article 9

The members of the Subcommittee on Prevention shall be elected for a term of four years. They shall be eligible for re-election once if renominated. The term of half the members elected at the first election shall expire at the end of two years; immediately after the first election the names of those members shall be chosen by lot by the Chairman of the meeting referred to in article 7, paragraph 1 (d).

Article 10

1. The Subcommittee on Prevention shall elect its officers for a term of two years. They may be re-elected.

2. The Subcommittee on Prevention shall establish its own rules of procedure. These rules shall provide, inter alia, that:

(a) Half the members plus one shall constitute a quorum;

(b) Decisions of the Subcommittee on Prevention shall be made by a majority vote of the members present;

(c) The Subcommittee on Prevention shall meet in camera.

3. The Secretary-General of the United Nations shall convene the initial meeting of the Subcommittee on Prevention. After its initial meeting, the Subcommittee on Prevention

määrättyinä ajankohtina. Alakomitea ja kidutuksen vastainen komitea pitävät kokouksensa samanaikaisesti vähintään kerran vuodessa.

shall meet at such times as shall be provided by its rules of procedure. The Subcommittee on Prevention and the Committee against Torture shall hold their sessions simultaneously at least once a year.

III OSA ALAKOMITEAN TEHTÄVÄT

PART III MANDATE OF THE SUBCOMMITTEE ON PREVENTION

11 artikla

Article 11

Alakomitea

1. The Subcommittee on Prevention shall:

a) tekee 4 artiklassa tarkoitettuja tarkastuksia ja antaa sopimusvaltioille suosituksia vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelusta kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan, ja

(a) Visit the places referred to in article 4 and make recommendations to States Parties concerning the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

b) kansallisten valvontaelinten osalta

(b) In regard to the national preventive mechanisms:

i) neuvoo ja avustaa sopimusvaltioita tarvittaessa valvontaelinten perustamisessa;

(i) Advise and assist States Parties, when necessary, in their establishment;

ii) ylläpitää suoria ja tarvittaessa luottamuksellisia yhteyksiä kansallisiin valvontaelimiin ja tarjoaa niille koulutusta ja teknistä apua niiden toimintavalmiuksien vahvistamiseksi;

(ii) Maintain direct, and if necessary confidential, contact with the national preventive mechanisms and offer them training and technical assistance with a view to strengthening their capacities;

iii) neuvoo ja avustaa kansallisia valvontaelimiä arvioitaessa tarvetta ja keinoja vahvistaa vapautensa menettäneiden henkilöiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan;

(iii) Advise and assist them in the evaluation of the needs and the means necessary to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

iv) antaa sopimusvaltioille suosituksia ja lausuntoja kansallisten kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen ehkäisemiseksi perustettujen valvontaelinten toimintavalmiuksien ja toimivallan vahvistamiseksi;

(iv) Make recommendations and observations to the States Parties with a view to strengthening the capacity and the mandate of the national preventive mechanisms for the prevention of torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

c) tekee yhteistyötä kidutuksen yleiseksi ehkäisemiseksi toimivaltaisten Yhdistyneiden kansakuntien elinten ja järjestelmien sekä sellaisten kansainvälisten, alueellisten ja kansallisten laitosten tai järjestöjen kanssa, joiden tavoitteena on vahvistaa kaikkien suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan.

(c) Cooperate, for the prevention of torture in general, with the relevant United Nations organs and mechanisms as well as with the international, regional and national institutions or organizations working towards the strengthening of the protection of all persons against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

12 artikla

Jotta alakomitea voi hoitaa sille 11 artiklassa määrättyt tehtävät, sopimusvaltiot sitoutuvat

a) ottamaan alakomitean vastaan alueillaan ja myöntämään sille pääsyn tämän pöytäkirjan 4 artiklassa määriteltyihin laitoksiin;

b) antamaan kaikki asiaan liittyvät tiedot, joita alakomitea voi pyytää arvioidakseen tarvetta vahvistaa vapautensa menettäneiden suojelua kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan sekä tähän tarvittavia toimenpiteitä;

c) rohkaisemaan ja helpottamaan yhteydenpitoa alakomitean ja kansallisten valvontaelinten välillä;

d) käsittelemään alakomitean antamat suositukset ja keskustelemaan alakomitean kanssa mahdollisista täytäntöönpanotoimista.

13 artikla

1. Hoitaakseen sille 11 artiklassa määrättyt tehtävät alakomitea laatii aluksi arpomalla ohjelman sopimusvaltioissa tehtäviä säännöllisiä tarkastuksia varten.

2. Neuvottelujen jälkeen alakomitea ilmoittaa ohjelmansa sopimusvaltioille, jotta nämä voivat viipymättä ryhtyä tarvittaviin käytännön järjestelyihin tarkastusten toteuttamiseksi.

3. Tarkastukseen osallistuu vähintään kaksi alakomitean jäsentä. Jäsenten mukana voi olla tarvittaessa asiantuntijoita, joilla on todistettu ammatillinen kokemus ja osaaminen tämän pöytäkirjan soveltamisalalta ja jotka valitaan sopimusvaltioiden, Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimiston ja Yhdistyneiden kansakuntien kansainvälisen rikosentorjuntakeskuksen ehdotusten perusteella laaditusta asiantuntijaluettelosta. Luetteloa laadittaessa sopimusvaltiot voivat ehdottaa siihen korkeintaan viittä kansallista asiantuntijaa. Kulloinkin kyseessä oleva sopimusvaltio voi vastustaa tietyn asiantuntijan osallistumista tarkastukseen, jolloin alakomitea ehdottaa toista asiantuntijaa.

Article 12

In order to enable the Subcommittee on Prevention to comply with its mandate as laid down in article 11, the States Parties undertake:

(a) To receive the Subcommittee on Prevention in their territory and grant it access to the places of detention as defined in article 4 of the present Protocol;

(b) To provide all relevant information the Subcommittee on Prevention may request to evaluate the needs and measures that should be adopted to strengthen the protection of persons deprived of their liberty against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

(c) To encourage and facilitate contacts between the Subcommittee on Prevention and the national preventive mechanisms;

(d) To examine the recommendations of the Subcommittee on Prevention and enter into dialogue with it on possible implementation measures.

Article 13

1. The Subcommittee on Prevention shall establish, at first by lot, a programme of regular visits to the States Parties in order to fulfil its mandate as established in article 11.

2. After consultations, the Subcommittee on Prevention shall notify the States Parties of its programme in order that they may, without delay, make the necessary practical arrangements for the visits to be conducted.

3. The visits shall be conducted by at least two members of the Subcommittee on Prevention. These members may be accompanied, if needed, by experts of demonstrated professional experience and knowledge in the fields covered by the present Protocol who shall be selected from a roster of experts prepared on the basis of proposals made by the States Parties, the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights and the United Nations Centre for International Crime Prevention. In preparing the roster, the States Parties concerned shall propose no more than five national experts. The State Party concerned may oppose the inclusion of a specific expert in the visit, whereupon the

4. Alakomitea voi ehdottaa varsinaisen tarkastuksen jälkeen lyhyttä seurantakäyntiä, jos se katsoo tämän tarpeelliseksi.

14 artikla

1. Jotta alakomitea voi hoitaa tehtävänsä, tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot sitoutuvat antamaan sille

a) rajoittamattoman pääsyn kaikkiin tietoihin, jotka koskevat 4 artiklassa määritellyissä laitoksissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden määrää sekä laitosten määrää ja sijaintia;

b) rajoittamattoman pääsyn kaikkiin tietoihin, jotka koskevat edellä tarkoitettujen henkilöiden kohtelua ja laitospoloja;

c) jollei tämän artiklan 2 kohdasta muuta johdu, rajoittamattoman pääsyn kaikkiin laitoihin ja niiden tiloihin ja varustuksiin;

d) mahdollisuuden haastatella vapautensa menettäneitä henkilöitä luottamuksellisesti ilman todistajia, joko henkilökohtaisesti tai tarvittaessa tulkin välityksellä, sekä mahdollisuuden haastatella muita sellaisia henkilöitä, jotka alakomitean käsityksen mukaan voivat antaa merkityksellisiä tietoja;

e) vapauden valita laitokset, jotka alakomitea haluaa tarkastaa, sekä henkilöt, joita se haluaa haastatella.

2. Tietyn laitoksen tarkastusta saa vastustaa ainoastaan kiireellisistä ja pakottavista syistä, jotka liittyvät kansalliseen puolustukseen, yleiseen turvallisuuteen, luonnonkatastrofiin tai vakavaan häiriöön tarkastuksen kohteena olevassa laitoksessa ja estävät väliaikaisesti tarkastuksen toteuttamisen. Sopimusvaltio ei saa vedota julistetun hätätilan olemassaoloon sinänsä syynä tarkastuksen vastustamiselle.

15 artikla

Viranomainen tai virkamies ei saa määrätä, soveltaa tai sallia henkilöön tai järjestöön kohdistuvaa seuraamusta sillä perusteella, että tämä on toimittanut alakomitealle tai sen jäsenille tietoja, riippumatta siitä, ovatko ne oikeita vai vääriä, eikä tällaista henkilöä tai järjestöä saa muutoin asettaa epäedulliseen ase-

Subcommittee on Prevention shall propose another expert.

4. If the Subcommittee on Prevention considers it appropriate, it may propose a short follow-up visit after a regular visit.

Article 14

1. In order to enable the Subcommittee on Prevention to fulfil its mandate, the States Parties to the present Protocol undertake to grant it:

(a) Unrestricted access to all information concerning the number of persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, as well as the number of places and their location;

(b) Unrestricted access to all information referring to the treatment of those persons as well as their conditions of detention;

(c) Subject to paragraph 2 below, unrestricted access to all places of detention and their installations and facilities;

(d) The opportunity to have private interviews with the persons deprived of their liberty without witnesses, either personally or with a translator if deemed necessary, as well as with any other person who the Subcommittee on Prevention believes may supply relevant information;

(e) The liberty to choose the places it wants to visit and the persons it wants to interview.

2. Objection to a visit to a particular place of detention may be made only on urgent and compelling grounds of national defence, public safety, natural disaster or serious disorder in the place to be visited that temporarily prevent the carrying out of such a visit. The existence of a declared state of emergency as such shall not be invoked by a State Party as a reason to object to a visit.

Article 15

No authority or official shall order, apply, permit or tolerate any sanction against any person or organization for having communicated to the Subcommittee on Prevention or to its delegates any information, whether true or false, and no such person or organization shall be otherwise prejudiced in any way.

maan.

16 artikla

1. Alakomitea antaa suosituksensa ja lausuntonsa luottamuksellisesti sopimusvaltiolle ja tarvittaessa kansalliselle valvontaelimelle.

2. Alakomitea julkaisee kertomuksensa sekä mahdolliset sopimusvaltion kommentit, jos kyseinen sopimusvaltio sitä pyytää. Jos sopimusvaltio julkaisee osan kertomuksesta, alakomitea voi julkaista kertomuksen kokonaan tai osittain. Henkilötietoja ei kuitenkaan saa julkaista ilman kyseisen henkilön nimenomaista suostumusta.

3. Alakomitea antaa toiminnastaan julkisen vuosikertomuksen kidutuksen vastaiselle komitealle.

4. Jos sopimusvaltio kieltäytyy 12 ja 14 artiklan mukaisesta yhteistyöstä alakomitean kanssa tai toimenpiteistä tilanteen parantamiseksi alakomitean suositusten perusteella, kidutuksen vastainen komitea voi alakomitean pyynnöstä, tarjottuaan sopimusvaltiolle mahdollisuuden esittää asiaa koskevat näkemyksensä, päättää jäsentensä äänten enemmistöllä antaa asiasta julkisen lausunnon tai julkaista alakomitean kertomuksen.

IV OSA

KANSALLISET VALVONTAELIMET

17 artikla

Kukin sopimusvaltio ylläpitää yhtä tai useampaa riippumatonta kansallista valvontaelintä kidutuksen ehkäisemiseksi kansallisella tasolla tai perustaa tai nimeää tällaisen elimen viimeistään vuoden kuluttua tämän pöytäkirjan voimaantulosta taikka sen ratifioinnista tai siihen liittymisestä. Alueellisten yksiköiden perustamia elimiä voidaan nimetä tässä pöytäkirjassa tarkoitetuiksi kansallisiksi valvontaelimiksi, jos ne ovat pöytäkirjan määräysten mukaisia.

Article 16

1. The Subcommittee on Prevention shall communicate its recommendations and observations confidentially to the State Party and, if relevant, to the national preventive mechanism.

2. The Subcommittee on Prevention shall publish its report, together with any comments of the State Party concerned, whenever requested to do so by that State Party. If the State Party makes part of the report public, the Subcommittee on Prevention may publish the report in whole or in part. However, no personal data shall be published without the express consent of the person concerned.

3. The Subcommittee on Prevention shall present a public annual report on its activities to the Committee against Torture.

4. If the State Party refuses to cooperate with the Subcommittee on Prevention according to articles 12 and 14, or to take steps to improve the situation in the light of the recommendations of the Subcommittee on Prevention, the Committee against Torture may, at the request of the Subcommittee on Prevention, decide, by a majority of its members, after the State Party has had an opportunity to make its views known, to make a public statement on the matter or to publish the report of the Subcommittee on Prevention.

PART IV

NATIONAL PREVENTIVE MECHANISMS

Article 17

Each State Party shall maintain, designate or establish, at the latest one year after the entry into force of the present Protocol or of its ratification or accession, one or several independent national preventive mechanisms for the prevention of torture at the domestic level. Mechanisms established by decentralized units may be designated as national preventive mechanisms for the purposes of the present Protocol if they are in conformity with its provisions.

18 artikla

1. Sopimusvaltiot takaavat kansallisten valvontaelinten toiminnallisen riippumattomuuden sekä niiden henkilöstön riippumattomuuden.

2. Sopimusvaltiot ryhtyvät tarvittaviin toimiin varmistaakseen, että kansallisen valvontaelimen asiantuntijoilla on tarvittava ammatillinen pätevyys ja osaaminen. Ne pyrkivät molempien sukupuolten tasapainoiseen edustukseen sekä maassa olevien etnisten ryhmien ja vähemmistöjen riittävään edustukseen.

3. Sopimusvaltiot sitoutuvat tarjoamaan käyttöön kansallisten valvontaelinten toimintaan tarvittavat voimavarat.

4. Sopimusvaltiot ottavat kansallisia valvontaelimiä perustaessaan asianmukaisesti huomioon kansallisten ihmisoikeuksia edistävien ja suojelevien instituutioiden asemaa koskevat periaatteet.

19 artikla

Kansallisille valvontaelimille annetaan vähintään valtuudet

a) tutkia säännöllisesti 4 artiklassa määriteltyissä laitoksissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua tarkoituksena vahvistaa tarvittaessa heidän suojeluaan kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta vastaan;

b) antaa toimivaltaisille viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja sekä ehkäistä kidutusta ja muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua tai rangaistusta, ottaen huomioon asiaan liittyvät Yhdistyneiden kansakuntien määräykset;

c) antaa ehdotuksia ja lausuntoja olemassa olevasta tai suunnitellusta lainsäädännöstä.

20 artikla

Jotta kansalliset valvontaelimet voivat hoitaa tehtävänsä, tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot sitoutuvat antamaan niille

a) kaikki tiedot, jotka koskevat 4 artiklassa

Article 18

1. The States Parties shall guarantee the functional independence of the national preventive mechanisms as well as the independence of their personnel.

2. The States Parties shall take the necessary measures to ensure that the experts of the national preventive mechanism have the required capabilities and professional knowledge. They shall strive for a gender balance and the adequate representation of ethnic and minority groups in the country.

3. The States Parties undertake to make available the necessary resources for the functioning of the national preventive mechanisms.

4. When establishing national preventive mechanisms, States Parties shall give due consideration to the Principles relating to the status of national institutions for the promotion and protection of human rights.

Article 19

The national preventive mechanisms shall be granted at a minimum the power:

(a) To regularly examine the treatment of the persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, with a view to strengthening, if necessary, their protection against torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment;

(b) To make recommendations to the relevant authorities with the aim of improving the treatment and the conditions of the persons deprived of their liberty and to prevent torture and other cruel, inhuman or degrading treatment or punishment, taking into consideration the relevant norms of the United Nations;

(c) To submit proposals and observations concerning existing or draft legislation.

Article 20

In order to enable the national preventive mechanisms to fulfil their mandate, the States Parties to the present Protocol undertake to grant them:

(a) Access to all information concerning

määrittelyissä laitoksissa pidettävien vapautensa menettäneiden henkilöiden määrää sekä laitosten määrää ja sijaintia;

b) kaikki tiedot, jotka koskevat edellä tarkoitettujen henkilöiden kohtelua ja laitoso-
loja;

c) pääsyn kaikkiin laitoksiin, joissa pidetään vapautensa menettäneitä henkilöitä, ja niiden tiloihin ja varustuksiin;

d) mahdollisuuden haastatella vapautensa menettäneitä henkilöitä luottamuksellisesti ilman todistajia, joko henkilökohtaisesti tai tarvittaessa tulkin välityksellä, sekä mahdollisuuden haastatella muita sellaisia henkilöitä, jotka kansallisen valvontaelimen käsityksen mukaan voivat antaa merkityksellisiä tietoja;

e) vapauden valita laitokset, jotka valvontaelimet haluavat tarkastaa, sekä henkilöt, joita ne haluavat haastatella.

f) oikeuden yhteydenpitoon alakomitean kanssa sekä oikeuden lähettää sille tietoja ja tavata sitä.

21 artikla

1. Viranomainen tai virkamies ei saa määrätä, soveltaa tai sallia henkilöön tai järjestöön kohdistuvaa seuraamusta sillä perusteella, että tämä on toimittanut kansalliselle valvontaelimelle tietoja, riippumatta siitä, ovatko ne oikeita vai vääriä, eikä tällaista henkilöä tai järjestöä saa muutoin asettaa epäedulliseen asemaan.

2. Kansallisen valvontaelimen keräämät luottamukselliset tiedot on suojattava. Henkilötietoja ei saa julkaista ilman kyseisen henkilön nimenomaista suostumusta.

22 artikla

Sopimusvaltion toimivaltaiset viranomaiset käsittelevät kansallisen valvontaelimen suositukset ja käyvät sen kanssa keskustelua mahdollisista täytäntöönpanotoimista.

23 artikla

Tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot sitoutuvat julkaisemaan ja jakamaan kansallisten

the number of persons deprived of their liberty in places of detention as defined in article 4, as well as the number of places and their location;

(b) Access to all information referring to the treatment of those persons as well as their conditions of detention;

(c) Access to all places of detention and their installations and facilities;

(d) The opportunity to have private interviews with the persons deprived of their liberty without witnesses, either personally or with a translator if deemed necessary, as well as with any other person who the national preventive mechanism believes may supply relevant information;

(e) The liberty to choose the places they want to visit and the persons they want to interview;

(f) The right to have contacts with the Subcommittee on Prevention, to send it information and to meet with it.

Article 21

1. No authority or official shall order, apply, permit or tolerate any sanction against any person or organization for having communicated to the national preventive mechanism any information, whether true or false, and no such person or organization shall be otherwise prejudiced in any way.

2. Confidential information collected by the national preventive mechanism shall be privileged. No personal data shall be published without the express consent of the person concerned.

Article 22

The competent authorities of the State Party concerned shall examine the recommendations of the national preventive mechanism and enter into a dialogue with it on possible implementation measures.

Article 23

The States Parties to the present Protocol undertake to publish and disseminate the an-

valvontaelinten vuosikertomuksia.

nual reports of the national preventive mechanisms.

V OSA
SELITYKSET

PART V
Declaration

24 artikla

Article 24

1. Ratifioidessaan tämän pöytäkirjan sopimusvaltiot voivat antaa selityksen, jolla ne lykkäävät tämän pöytäkirjan III osaan tai IV osaan perustuvien velvoitteidensa täytäntöönpanoa.

1. Upon ratification, States Parties may make a declaration postponing the implementation of their obligations under either part III or part IV of the present Protocol.

2. Lykkäys on voimassa enintään kolme vuotta. Sopimusvaltion esitettyä asianmukaiset perustelut kidutuksen vastainen komitea voi pidentää tätä ajanjaksoa kahdella vuodella neuvoteltuaan asiasta alakomitean kanssa.

2. This postponement shall be valid for a maximum of three years. After due representations made by the State Party and after consultation with the Subcommittee on Prevention, the Committee against Torture may extend that period for an additional two years.

VI OSA
RAHOITUSTA KOSKEVAT
MÄÄRÄYKSET

PART VI
FINANCIAL PROVISIONS

25 artikla

Article 25

1. Yhdistyneet kansakunnat vastaa alakomitealle tämän pöytäkirjan täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista.

1. The expenditure incurred by the Subcommittee on Prevention in the implementation of the present Protocol shall be borne by the United Nations.

2. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri antaa alakomitean käyttöön tarvittavan henkilöstön ja muut tarvittavat voimavarat, jotta se voi hoitaa tehokkaasti tämän pöytäkirjan mukaiset tehtävät.

2. The Secretary-General of the United Nations shall provide the necessary staff and facilities for the effective performance of the functions of the Subcommittee on Prevention under the present Protocol.

26 artikla

Article 26

1. Sovellettavien yleiskokouksen menettelytapojen mukaisesti perustetaan erityisrahasto, jonka tehtävänä on osaltaan rahoittaa niiden suositusten täytäntöönpanoa, jotka alakomitea on antanut sopimusvaltioon tekeminsä tarkastusten jälkeen, sekä kansallisten valvontaelinten henkilöstön koulutusta ja jonka hallinto järjestetään Yhdistyneiden kansakuntien varainhoitosääntöjen mukaisesti.

1. A Special Fund shall be set up in accordance with the relevant procedures of the General Assembly, to be administered in accordance with the financial regulations and rules of the United Nations, to help finance the implementation of the recommendations made by the Subcommittee on Prevention after a visit to a State Party, as well as education programmes of the national preventive mechanisms.

2. Hallitukset, hallitusten väliset järjestöt ja kansalaisjärjestöt sekä muut yksityiset tai julkiset tahot voivat suorittaa erityisrahastoon vapaaehtoisia maksuja.

2. The Special Fund may be financed through voluntary contributions made by Governments, intergovernmental and non-governmental organizations and other private

VII OSA
LOPPUMÄÄRÄYKSET

27 artikla

1. Tämä pöytäkirja on avoinna allekirjoittamista varten kaikille valtioille, jotka ovat allekirjoittaneet yleissopimuksen.

2. Yleissopimuksen ratifioinut tai siihen liittynyt valtio voi ratifioida tämän pöytäkirjan. Ratifioimiskirjat talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

3. Tämä pöytäkirja on avoinna liittymistä varten kaikille valtioille, jotka ovat ratifioineet yleissopimuksen tai liittyneet siihen.

4. Liittyminen tapahtuu tallettamalla liittymiskirja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

5. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin ilmoittaa kaikille tämän pöytäkirjan allekirjoittaneille valtioille sekä siihen liittyneille valtioille kunkin ratifioimis- tai liittymiskirjan tallettamisesta.

28 artikla

1. Tämä pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona kahdeskymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

2. Kunkin sellaisen valtion osalta, joka ratifioi tämän pöytäkirjan tai liittyy siihen sen jälkeen, kun kahdeskymmenes ratifioimis- tai liittymiskirja on talletettu Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan, pöytäkirja tulee voimaan kolmantenakymmenentenä päivänä sen päivän jälkeen, jona se on tallettanut ratifioimis- tai liittymiskirjansa.

29 artikla

Tämän pöytäkirjan määräyksiä sovelletaan liittovaltioiden kaikkiin osiin rajoituksetta ja poikkeuksetta.

30 artikla

Tähän pöytäkirjaan ei saa tehdä varauksia.

or public entities.

PART VII
FINAL PROVISIONS

Article 27

1. The present Protocol is open for signature by any State that has signed the Convention.

2. The present Protocol is subject to ratification by any State that has ratified or acceded to the Convention. Instruments of ratification shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

3. The present Protocol shall be open to accession by any State that has ratified or acceded to the Convention.

4. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Secretary-General of the United Nations.

5. The Secretary-General of the United Nations shall inform all States that have signed the present Protocol or acceded to it of the deposit of each instrument of ratification or accession.

Article 28

1. The present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession.

2. For each State ratifying the present Protocol or acceding to it after the deposit with the Secretary-General of the United Nations of the twentieth instrument of ratification or accession, the present Protocol shall enter into force on the thirtieth day after the date of deposit of its own instrument of ratification or accession.

Article 29

The provisions of the present Protocol shall extend to all parts of federal States without any limitations or exceptions.

Article 30

No reservations shall be made to the pre-

sent Protocol.

31 artikla

Tämän pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta sopimusvaltioiden velvoitteisiin, jotka perustuvat sellaisiin alueellisiin yleissopimuksiin, joilla perustetaan laitoksissa tehtävien tarkastusten järjestelmä. Alakomiteaa ja tällaisilla yleissopimuksilla perustettuja elimiä kannustetaan neuvottelemaan ja tekemään yhteistyötä keskenään kaksinkertaisen työn välttämiseksi ja tämän pöytäkirjan tavoitteiden edistämiseksi tehokkaasti.

32 artikla

Tämän pöytäkirjan määräykset eivät vaikuta 12 päivänä elokuuta 1949 tehtyjen neljän Geneven yleissopimuksen ja niiden 8 päivänä kesäkuuta 1977 tehtyjen lisäpöytäkirjojen sopimusvaltioiden velvoitteisiin eivätkä tämän pöytäkirjan sopimusvaltioiden mahdollisuuden sallia Punaisen ristin kansainvälisen komitean tehdä tarkastuksia laitoksissa sellaisissa tilanteissa, joihin ei sovelleta kansainvälistä humanitaarista oikeutta.

33 artikla

1. Sopimusvaltio voi irtisanoa tämän pöytäkirjan milloin tahansa ilmoittamalla asiasta kirjallisesti Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille, joka ilmoittaa irtisanomisesta edelleen muille tämän pöytäkirjan ja yleissopimuksen sopimusvaltioille. Irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua siitä päivästä, jona pääsihteerin on ottanut ilmoituksen vastaan.

2. Irtisanominen ei vapauta sopimusvaltiota tämän pöytäkirjan mukaisista velvoitteista, jotka liittyvät sellaiseen tekoon tai tilanteeseen, joka ilmenee ennen irtisanomisen voimaantulopäivää, tai sellaisiin toimiin, joihin alakomitea on päättänyt tai voi päättää ryhtyä kyseisen sopimusvaltion osalta, eikä irtisanominen vaikuta millään tavoin sellaisen asian käsittelyn jatkamiseen, jonka alakomitea on aloittanut jo ennen irtisanomisen voimaantulopäivää.

Article 31

The provisions of the present Protocol shall not affect the obligations of States Parties under any regional convention instituting a system of visits to places of detention. The Subcommittee on Prevention and the bodies established under such regional conventions are encouraged to consult and cooperate with a view to avoiding duplication and promoting effectively the objectives of the present Protocol.

Article 32

The provisions of the present Protocol shall not affect the obligations of States Parties to the four Geneva Conventions of 12 August 1949 and the Additional Protocols thereto of 8 June 1977, nor the opportunity available to any State Party to authorize the International Committee of the Red Cross to visit places of detention in situations not covered by international humanitarian law.

Article 33

1. Any State Party may denounce the present Protocol at any time by written notification addressed to the Secretary-General of the United Nations, who shall thereafter inform the other States Parties to the present Protocol and the Convention. Denunciation shall take effect one year after the date of receipt of the notification by the Secretary-General.

2. Such a denunciation shall not have the effect of releasing the State Party from its obligations under the present Protocol in regard to any act or situation that may occur prior to the date on which the denunciation becomes effective, or to the actions that the Subcommittee on Prevention has decided or may decide to take with respect to the State Party concerned, nor shall denunciation prejudice in any way the continued consideration of any matter already under consideration by the Subcommittee on Prevention prior to the date on which the denunciation

3. Alakomitea ei voi aloittaa uuden asian käsittelyä sopimusvaltion osalta sen jälkeen, kun kyseisen sopimusvaltion suorittama irtisanominen on tullut voimaan.

34 artikla

1. Tämän pöytäkirjan sopimusvaltio voi ehdottaa muutosta pöytäkirjaan ja toimittaa ehdotuksen Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille. Pääsihteeri antaa ehdotetun muutoksen tiedoksi tämän pöytäkirjan sopimusvaltioille ja pyytää niitä samalla ilmoittamaan hänelle, kannattavatko ne sopimusvaltioiden kokouksen koolle kutsumista ehdotuksen käsittelemiseksi ja siitä äänestämiseksi. Jos neljän kuukauden kuluessa tällaisesta tiedoksiannosta vähintään kolmannes sopimusvaltioista ilmoittaa kannattavansa kokouksen koolle kutsumista, pääsihteeri kutsuu kokouksen koolle Yhdistyneiden kansakuntien alaisuudessa. Pääsihteeri toimittaa kokouksessa läsnä olevien ja äänestävien sopimusvaltioiden kahden kolmanneksen enemmistöllä hyväksytyt muutokset kaikille sopimusvaltioille hyväksyttäväksi.

2. Tämän artiklan 1 kohdan mukaisesti hyväksytty muutos tulee voimaan, kun kahden kolmanneksen enemmistö tämän pöytäkirjan sopimusvaltioista on hyväksynyt sen valtiosääntönsä edellyttämässä järjestyksessä.

3. Tultuaan voimaan muutokset sitovat niitä sopimusvaltioita, jotka ovat hyväksyneet ne, ja muita sopimusvaltioita sitovat edelleen tämän pöytäkirjan määräykset sekä niiden mahdollisesti aiemmin hyväksymät muutokset.

35 artikla

Alakomitean ja kansallisen valvontaelimen jäsenillä on sellaiset erioikeudet ja vapaudet, jotka ovat tarpeen heidän tehtäviensä hoitamiseksi riippumattomasti. Alakomitean jäsenille myönnetään 13 päivänä helmikuuta 1946 tehdyn Yhdistyneiden Kansakuntien erioikeuksia ja vapauksia koskevan yleissopimuksen 22 §:ssä mainitut erioikeudet ja va-

becomes effective.

3. Following the date on which the denunciation of the State Party becomes effective, the Subcommittee on Prevention shall not commence consideration of any new matter regarding that State.

Article 34

1. Any State Party to the present Protocol may propose an amendment and file it with the Secretary-General of the United Nations. The Secretary-General shall thereupon communicate the proposed amendment to the States Parties to the present Protocol with a request that they notify him whether they favour a conference of States Parties for the purpose of considering and voting upon the proposal. In the event that within four months from the date of such communication at least one third of the States Parties favour such a conference, the Secretary-General shall convene the conference under the auspices of the United Nations. Any amendment adopted by a majority of two thirds of the States Parties present and voting at the conference shall be submitted by the Secretary-General of the United Nations to all States Parties for acceptance.

2. An amendment adopted in accordance with paragraph 1 of the present article shall come into force when it has been accepted by a two-thirds majority of the States Parties to the present Protocol in accordance with their respective constitutional processes.

3. When amendments come into force, they shall be binding on those States Parties that have accepted them, other States Parties still being bound by the provisions of the present Protocol and any earlier amendment that they have accepted.

Article 35

Members of the Subcommittee on Prevention and of the national preventive mechanisms shall be accorded such privileges and immunities as are necessary for the independent exercise of their functions. Members of the Subcommittee on Prevention shall be accorded the privileges and immunities specified in section 22 of the Convention on

paudet, jollei kyseisen yleissopimuksen 23 §:n määräyksistä muuta johdu.

the Privileges and Immunities of the United Nations of 13 February 1946, subject to the provisions of section 23 of that Convention.

36 artikla

Article 36

Sanotun rajoittamatta tämän pöytäkirjan määräyksiä ja tarkoitusta sekä alakomitean jäsenten mahdollisia etuoikeuksia ja vapauksia alakomitean jäsenten on tarkastuksia sompimusvaltiossa tehdessään

When visiting a State Party, the members of the Subcommittee on Prevention shall, without prejudice to the provisions and purposes of the present Protocol and such privileges and immunities as they may enjoy:

a) noudatettava kyseisen valtion lakeja ja määräyksiä;

(a) Respect the laws and regulations of the visited State;

b) pidättäydyttävä tehtäviensä puolueettoman ja kansainvälisen luonteen vastaisista toimista ja toiminnoista.

(b) Refrain from any action or activity incompatible with the impartial and international nature of their duties.

37 artikla

Article 37

1. Tämä pöytäkirja, jonka arabian-, englannin-, espanjan-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset tekstit ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin huostaan.

1. The present Protocol, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

2. Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin toimittaa tämän pöytäkirjan oikeaksi todistetut jäljennökset kaikille valtioille.

2. The Secretary-General of the United Nations shall transmit certified copies of the present Protocol to all States.